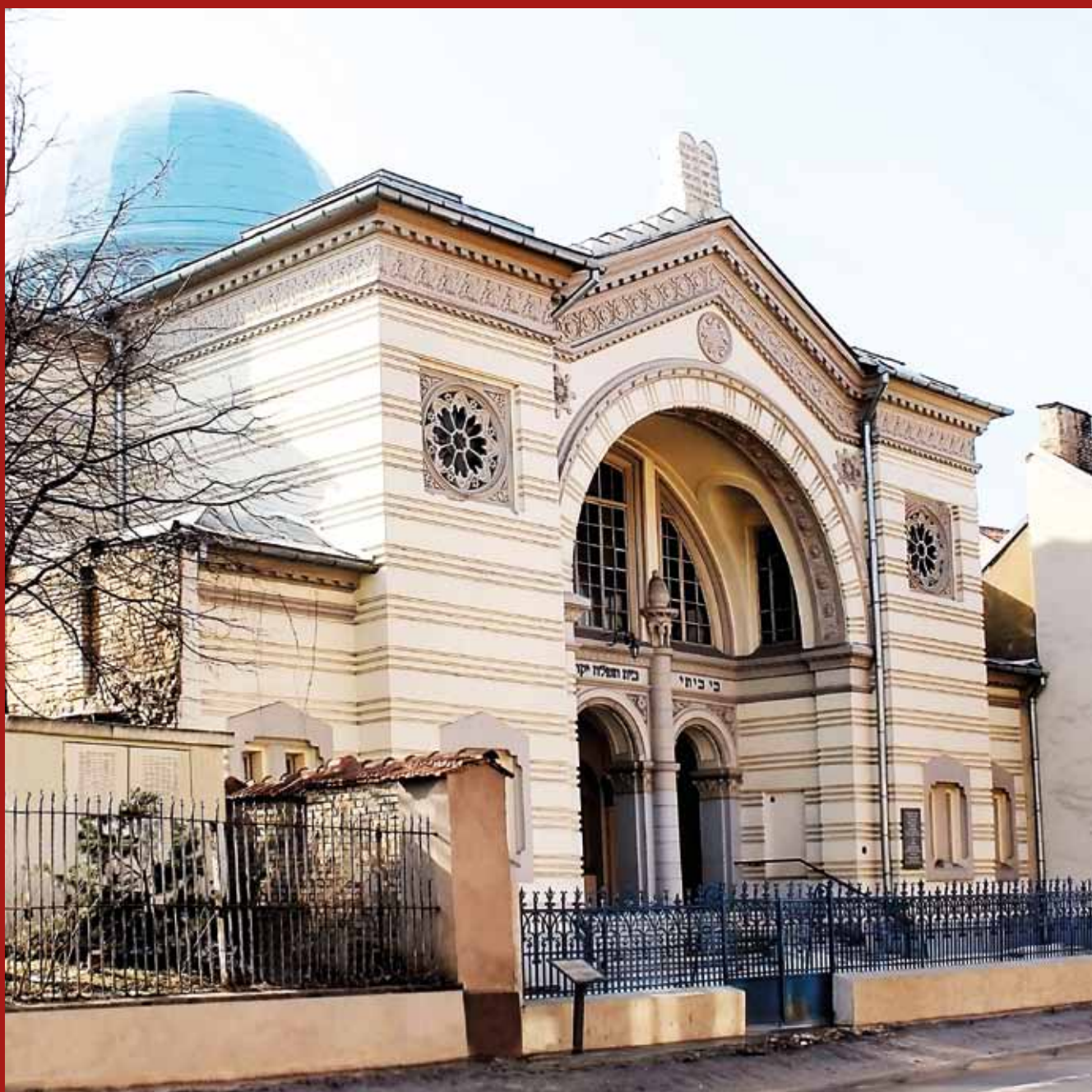

TAUTINIŲ bendrijų 2016 naujienos Nr. 4 (59)

Lietuvos tautinių mažumų kultūros paveldo objektai. Vilniaus choralinė sinagoga.

Lapkričio 24 d. Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės sukvietė tautinių bendrijų ir nevyriausybinių organizacijų atstovus, departamento rengtų konkursų dalyvius ir laureatus, žurnalistus į iškilmingą renginį, skirtą Tolerancijos dienių paminėti.

p. 6

Klaipėdos vokiečių bendrijos kultūros ir susitikimų centras – Simono Dacho namai – šių metų spalio mėnesį iškilmingai minėjo savo veiklos dvidešimtmetį. Miesto savivaldybė 1992 m. vokiečių bendrijai perdavė šį pastatą. Jo renovacija užtruko keletą metų. 1996 m. spalio 8 d. S. Dacho namai atvėrė duris ir labai greitai tapo mėgiama susitikimų, kultūrinių renginių vieta.

p. 13

Uzbekų kultūros centras gyvuoja jau penkiolika metų. Centras propaguoja uzbekų kultūrą, meną, supažindina visuomenę su tautodaile, amatais, uzbekų ir kitų Centrinės Azijos tautų, kurių atstovai gyvena Lietuvoje, papročiais. „Mes saugome ir puoselėjame savo tautos kultūrą bei Rytų tradicijas ir esame atviri pasaulio bendruomenei“, - sako Centro pirmininkė L. Urmanova-Vnukova.

p. 12

Kaip esame pranešę praeitame „Tautinių bendrijų naujienų“ numeryje, dekoratyvinės lentelės lenkų ir rusų kalbomis atidengtos sostinės Varšuvos ir Rusų gatvėse. Vėliau meninai puošybos akcentai papuošė Vilniaus Totorių, Žydų, Vokiečių, Karaimų ir Latvių gatves.

p. 8

Spalio 11 d. Lietuvos Respublikos Seimo rūmuose atidaryta paroda „Lietuvos tautinės bendrijos: istorijos keliu“. Joje pasakojama apie dvidešimt tautinių bendrijų istoriją, atsiradimo mūsų šalyje aplinkybes, jų kultūrą, paveldą, šiandieninę veiklą.

p. 10

Leidinių spaudai parengė

Redakcinė komisija

Adresas: Tautinių bendrijų namai,
Raugyklos g. 25, LT-01140 Vilnius.

Tel./faksas (8~5) 216 04 08

el.paštas: tbn@takas.lt

ISSN 2029-7394

Tiražas: 200 egz.

Redakcinės komisijos nuomonė
nebūtinai sutampa
su autorių nuomone

M a k e t a v o

Mindaugas Markevičius

T u r i n y s

AKTUALIJOS

Tautinių mažumų departamente prie LRV.....	2
Tautinių mažumų integracija: kas slypi už stereotipų.....	4
Verkių rūmuose – renginys, skirtas Tolerancijos dienai paminėti.....	6
Tautinės mažumos ir žiniasklaida.....	7
Vilniaus senamiestyje iškils paminklas žydų gelbėtojams.....	7
Gatvių puošybos elementai simbolizuoja toleranciją, pagarbą įvairių tautybių miesto gyventojams.....	8
Paroda „Lietuvos tautinės bendrijos: istorijos keliu“ – Seime.....	10
R. Banevičienė. Jubiliejinis festivalis „Tautinių bendrijų diena“.....	11
Kultūros dienų metu – ir plovo šventė.....	12
R. Müller. Susitikimų vieta – S. Dachio namai.....	13
Su Lietuvos daugiatautiškumu mokiniai iš arti susipažino „Kultūrų rate“.....	14
Pagerbti už Lietuvos nepriklausomybę kovoję žydai.....	15
Penktasis dažnučių festivalis.....	15
Lietuva raginama lengvinti sąlygas gauti pilietybę.....	16
Profesorių V. Čekmoną prisimenant.....	16
J. Rumša. Po saule, kuri visiems viena.....	17
J. Rumša. Mokėsi metalo apdirbimo, o išmoko kinų kalbą.....	18
Konferencija „Latvijos valstybės istorija“.....	20
J. Rumša. Ukrainietis Mychailo pamilo ir Lietuvą.....	21

NAUJOS KNYGOS

Tautinių bendrijų kultūros paveldas Panevėžio rajone.....	25
Senosios fotografijos pasakoja.....	26
Romų kančių kelias: nuo Panevėžio iki koncentracijos stovyklų Vakarų Europoje.....	26
Antrasis Korano leidimas – lietuvių kalba.....	27
Kanados literatūrinė premija – už knygą apie žydų gelbėtoją ir holokaustą Lietuvoje.....	27

TAUTINĖS MAŽUMOS UŽSIENYJE

Kašubai: vienas žmogus – dvi tautybės.....	28
--	----

S U M M A R Y.....	28
--------------------	----

Tautinių mažumų departamente prie LRV

Departamento direktorė susitiko su Izraelio valstybės ambasadoriumi Lietuvoje

Susitikimo departamente metu ambasadorius A. Maimon informavo apie Izraelio valstybės ambasados veiklą ir planus ateinantiems metams,

aptarė bendradarbiavimo galimybes.

Departamento direktorė V. Montvydaitė pristatė žydų tautinės mažumos veiklą Lietuvoje ir paramą žydų

bendruomenės teikiamiems kultūros projektams.

Šalys apsvaustė bendras galimybes dalyvauti inicijuojant programas moksleiviams, siekiant išsaugoti istorinę atmintį, Holokausto aukų atminimą.

Romų moterims – apie pagrindines žmogaus teises ir jų apsaugą

Spalio 19-20 d. Birštone vyko departamento rengtas seminaras romų moterims „Pagrindinės žmogaus teisės ir jų apsauga“. Seminaras organizuotas įgyvendinant Europos Sąjungos finansuojamą projektą „Vietinės romų platfomos - kelias link bendradarbiavimo su savivaldybėmis“.

Romų įtraukties politikos iniciatyvos ragina atsižvelgti į romų moterų padėtį ir poreikius bendruomenėje, spręsti klausimus, tarp kurių: daugialypė diskriminacija, per mažas moterų vaidmuo sprendžiant aktualius, su švietimu, kultūra susijusius klausimus, išsilavinimo stoka.

Mokymų metu lektoriai atkreipė dėmesį į žmogaus teisių aspektus, susijusius su romų integracijos politika, kultūra, mažumų asimiliacija, teoriškai

ir praktiškai analizavo kultūrą ir istoriją puoselėti skirtų projektų rengimo tvarką.

Lietuvių kalbos instituto direktoriaus pavaduotojas, teisininkas Žilvinas Mišeikis seminare skaitė pranešimą „Pagrindinės žmogaus teisės ir pareigos. Valstybinės kalbos principas“ bei pristatė temą „Žmogaus teisių užtikrinime dalyvaujančios institucijos bei žmogaus teisių užtikrinimo mechanizmai“.

Tautinių mažumų departamento Ryšių su tautinėmis bendrijomis skyriaus vyriausioji specialistė Gražina Sluško skaitė pranešimą „Valstybinė romų integracijos politika“ ir moderavo praktinį paraiškų pildymo užsiėmimą „Teisė puoselėti tautinių mažumų kultūrą“.

Kausimų-atsakymų sesijoje socialinės paramos tema Romų visuomenės centro tarpkultūrinis tarpininkas Konstantin Stech pristatė klausytojams Europos Tarybos programą ROMED ir jos taikymą Lietuvoje.

Romų visuomenės centro direktorė Svetlana Novopolskaja ragino atkreipti dėmesį į išskirtinę romų istoriją ir kultūrą paskaitoje „Su romais apie romus: romų istorijos apžvalga“.

Seminaro dalyviai taip pat žiūrėjo filmą „Papuša“ (rež. Joanna Kos-Krauze, Krzysztof Krauze), supažindinantį su Bronisławos Wajs – pirmosios romų tautybės moters, rašiusios ir publikavusios poeziją bei pakeitusios vyravusį moters romų bendruomenėje įvaizdį – gyvenimo istoriją.

Seminaras baigtas apibendrinančia diskusija.

Departamente lankėsi VU Istorijos fakulteto studentai

Spalio 28 d. Tautinių mažumų departamente lankėsi Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto Kultūros istorijos ir antropologijos bakalauro programos studentai, pasirinkę taikomas Etninių mažumų istorijos ir antropologijos studijas.

Studentai, lydimi dėstytojos doc. dr. Jurgitos Verbickienės, susipažino

su departamento veikla, struktūra, praktikos galimybėmis.

Susitikimo metu studentams buvo trumpai pristatyta departamento istorija nuo įkūrimo, tikslai ir vizija, veikla, iniciatyvos, vykdomi projektai. Susirinkusieji diskutavo Tautinių mažumų įstatymo ir politikos gairių, kitais esminiais klausimais. Studentai

domėjosi, kodėl kyla problemos tautinių mažumų srityje ir kaip departamentas palaiko santykius su konkrečiomis tautinėmis bendruomenėmis. Kalbėta, kaip veikia Tautinių bendrijų namai ir kokių tikslų jie buvo įsteigti, pristatytos departamento įsteigtos premijos už geriausią mokslo baigiamąjį darbą tautinių mažumų tematika ir už tarpkultūrinio dialogo skatinimą.

Viešėjo projekto „Gyvenu laisvai“ dalyviai

Lapkričio 2 d. Tautinių mažumų departamente lankėsi projekto „Gyvenu laisvai“ dalyviai iš Trakų ir Visagino. Jie papasakojo apie savo veiklą, įteikė padėką departamento direktorei dr. Vidai Montvydaitei už

projekto idėjos palaikymą ir dalinį šio projekto finansavimą.

Departamento direktorė pasveikino projekto „Gyvenu laisvai“ dalyvius už norą pažinti savo kraštą ir siekį išsaugoti savo tapatybę, kultūrą bei

kalbą. Ji pasidžiaugė, kad jaunatviško veržlumo ir idėjų vedini jaunuoliai puoselėja istorinę atmintį, atskleidžia tautinio identiteto subtilybes ir yra aktyvūs tarpkultūrinio dialogo dalyviai.

V. Montvydaitė palinkėjo vienyti įvairių tautybių mūsų šalies gyventojus

į harmoningą, visuomenišką ir pilietiską Lietuvos visuomenę.

Projekto „Gyvenu laisvai“ tikslas –

ugdyti tautinių bendrijų jaunimo pilietiskumą, skatinti geriau pažinti, suvokti ir puoselėti savo krašto kultūrą,

unikalią tapatybę. Projekte dalyvavo Vilniaus, Šalčininkų, Švenčionių, Trakų rajonų ir Visagino miesto jaunimas.

Skyrė papildomą projektų, skatinančių tautinių mažumų kultūrų plėtotę, finansavimą 2016 metams

Tautinių mažumų departamentas, įgyvendindamas Tautinių mažumų integracijos į Lietuvos visuomenę, išsaugant jų tapatumą, programą, rugsėjį skelbė papildomą konkursą 2016 metams tautinių mažumų šeš-

tadieninių-sekmdieninių mokyklų veiklos prioritetui finansuoti.

Konkursui nevyriausybės organizacijos pateikė 31 paraišką. Bendra prašomų lėšų suma buvo per 94 tūkst. eurų. Daliniam projektų

finansavimui iš valstybės biudžeto buvo skirta 41 tūkst. eurų. Vertinimo komisija, posėdžiavusi lapkričio 3 d., atrinko ir rekomendavo papildomą dalinį finansavimą 2016 metams skirti 30 projektų, skirtų tautinių mažumų šeštadieninių-sekmdieninių mokyklų veiklos prioritetui.

Departamento direktorė lankėsi Šalčininkuose

Lapkričio 3 d. Tautinių mažumų departamento direktorė dr. Vida Montvydaitė lankėsi Šalčininkų rajono savivaldybėje, kur susitiko su šio rajono savivaldybės vicemere Jadvyga Sinkevič, savivaldybės Švietimo ir sporto skyriaus vedėja Regina Markevič ir savivaldybės Administra-

cijos direktoriaus pavaduotoja Beta Petkevič.

V. Montvydaitė pristatė departamento veiklą, galimybes nevyriausybėms organizacijoms dalyvauti konkursuose, teikiant paraiškas projektų finansavimui tautinių mažumų kultūros sklaidos ir kultūrinio ben-

dradarbiavimo Pietryčių Lietuvoje kategorijoje, o taip pat premijai už tarpkultūrinio dialogo skatinimą gauti.

Šalčininkų rajonas yra vienas labiausiai daugiataučių rajonų Lietuvoje. Daugumą gyventojų sudaro lenkai (apie 77 proc.). Be jų, gyvena lietuviai, rusai, baltarusiai, ukrainiečiai, romai ir kitų tautybių žmonės.

Fotografijų konkursas „Įvairios tautybės – viena Lietuva“

Lapkričio 8 d. Tautinių mažumų departamente susirinkusi fotografijų konkurso „Įvairios tautybės – viena Lietuva“ vertinimo komisija išrinko konkurso laimėtoją. Juo tapo Dmitrij Matvejev ir jo nuotrauka „Liaudies šokio vakaras“.

Žiūrovų nominacijos laimėtoja – tai daugiausiai balsų departamento

„Facebook“ paskyroje surinkusi nuotrauka „Skaros šokis“ (autorė Joana Božerodska).

Konkursui buvo pateikta 10 darbų.

Šiemet pirmą kartą organizuotas nuotraukų konkursas „Įvairios tautybės – viena Lietuva“ – tai Tautinių mažumų departamento iniciatyva,

kuria visuomenė kviečiama domėtis Lietuvoje gyvenančiomis tautinėmis bendrijomis, pastebėti ir užfiksuoti vaizdus, atspindinčius Lietuvos tautinių bendrijų savitumą bendro sambūvio kontekste.

Tikimasi, kad konkursas „Įvairios tautybės – viena Lietuva“ taps tradiciniu ir kasmet sulauks vis didesnio susidomėjimo.

Departamento direktorė lankėsi Kalvelių „Aušros“ gimnazijoje

Lapkričio 17 d. Tautinių mažumų departamento direktorė dr. Vida Montvydaitė lankėsi Vilniaus r. Kalvelių „Aušros“ gimnazijoje.

Susitikimo metu departamento vadovė pristatė įstaigos veiklą, gali-

mybes bendrojo lavinimo mokykloms teikti paraiškas tautinių mažumų kultūrų plėtotės projektų konkursui, aptarė įvairių Lietuvos regionų mokyklų bendradarbiavimo galimybes.

Siekdamas skatinti Pietryčių Lie-

tuvos ir kitų šalies regionų mokyklų tarpkultūrinį dialogą, projektų konkurso tautinių mažumų kultūros sklaidos ir kultūrinio bendradarbiavimo Pietryčių Lietuvoje srityje, Tautinių mažumų departamentas išskyrė mokyklų tarpkultūrinio bendradarbiavimo ir dialogo skatinimo prioritetą.

Departamento direktorė susitiko su Lietuvos totorių bendruomenės atstovais Keturiasdešimt totorių kaime

Lapkričio 25 d. Tautinių mažumų departamento direktorė dr. Vida Montvydaitė, Ryšių su tautinėmis bendrijomis skyriaus vedėja Rasa Paliukienė ir vyriausioji specialistė Irma Rabcevičienė lankėsi Keturiasdešimt totorių kaime (Vilniaus r.).

Susitikime dalyvavo Keturiasdešimt totorių kaimo totorių bendruomenės pirmininkė Fatima Bui-novska, Vytauto Didžiojo paminklo pastatymo fondo direktorius Motiejus Jakubauskas, Nemėžio totorių bendruomenės pirmininkas Tairas

Kuznecovas ir Lietuvos totorių asociacijos pirmininkė Galina Miškinienė.

Dr. V. Montvydaitė apžiūrėjo mečetę, bendruomenės namus, susitikimo su kaimo bendruomene metu pristatė įstaigos veiklą, galimybes teikti paraiškas tautinių mažumų kultūrų plėtotės projektų konkursui, aptarė Lietuvos totorių paveldo sklaidos bendruomenės namuose galimybes.

Tautinių mažumų integracija: kas slypi už stereotipų

Nuolat besimainančiame pasaulyje, kur vakarykščius tikslus keičia rytojaus iššūkiai, bendrystės, istorinės atminties ir savalaikio dialogo tarp skirtingų tautų ir kartų poreikis visuomet išliks. Tautinių mažumų integracija – net tik dalijamasis savo kultūros vertybėmis ar kitos tautos tradicijų ir papročių pažinimas, – tai kartu ir jautrių problemų, kurios neišvengiamai kyla etniškai nevienalytėje visuomenėje, sprendimas.

Apie tai, kas padėtų sėkmingai įveikti tautinių mažumų, ypač lenkų, integracijos iššūkius bei kaip ir kodėl reikėtų iš naujo pažvelgti į užmarštin grimztantį romų genocido atminties klausimą, diskusijoje „Konkurso pamokos. Tautinių mažumų integracija – pažinti ir pripažinti“, kurią organizavo Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – TMD), kalbėjosi istorikai, ekspertai bei tautinių bendrijų atstovai.

Dr. V. Montvydaitė:

„Tai naujos tradicijos pradžia“

Diskusijos dalyvius susėsti prie vienos stalo pokalbiui visuomenei jautria tema paskatino TMD rengtas konkursas, kurio dalyviai – Lietuvos ir užsienio aukštųjų mokyklų studentai, – savo baigiamuosiuose mokslo darbuose nagrinėjo tautinėms mažumoms itin aktualias temas ir pateikė svarbių išvalgų.

„Esu labai dėkinga konkurso dalyviams, baigiamųjų darbų autoriams, bei žmonėms, kurie šiuos darbus skaitė; tiems, kurie sutiko ateiti ir pasikalbėti. Ieškome bendravimo formų, kurios būtų patrauklios ir įdomios ne tik valstybės institucijoms ir tautinėms bendrijoms, bet ir mokslo pasauliui“, – kalbėjo TMD direktorė dr. Vida Montvydaitė. Įstaigos vadovė tikisi, kad šių metų konkursas pažymėjo naujos tradicijos pradžią. Ji džiaugėsi, kad TMD iniciatyva sulaukė didelio jaunųjų tyrėjų susidomėjimo: konkursui pateikta 14 bakalauro baigiamųjų darbų, keturi magistro darbai ir dvi daktaro disertacijos. Darbai parengti lenkų, anglų, vokiečių bei lietuvių kalbomis.

„Dažnai tenka išgirsti, kad akademinė bendruomenė darbuojasi savo srityje, atsakingos valstybės institu-

cijos taip pat dirba savo darbus, bet pasigendama aktyvaus bendradarbiavimo. Sieksime šią spragą užpildyti ir suartinti specialistus, dirbančius tautinių mažumų integracijos srityje“, – kalbėjo TMD vadovė, pažymėdama, kad jaunųjų tyrėjų darbus ketinama publikuoti mokslo leidinyje.

Romų genocidas: kodėl nevalia pamiršti?

1-ojoje nominacijos grupėje už apgintą baigiamąjį bakalauro studijų darbą konkurso premija skirta Aurėjai Jutelytei, kurios darbo tema – „Lietuvos romų genocido atmintis kaip atminties kūrėjų veikimo laukas“ (VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, darbo grupės vadovė dr. Dovilė Budrytė).

Komentuodama darbo autorės pateiktas išvalgas, kad Lietuvoje egzistuoja tam tikras vakuumas, kuris supa romų tautos istoriją ir patys romai apie jį kalba nedaug, Lietuvos socialinių tyrimų centro Etninių tyrimų instituto mokslo darbuotoja dr. Vilana Pilinkaitė Sotirovič sakė: „Romai nekalba apie genocidą, nes yra daug kitų dalykų, kuriuos turi spręsti šiandien – tai išgyvenimo klausimai. Neigiama nuostata romų atžvilgiu nekinta – nenorima jų kaimynystė-

Alekso Jauniaus nuotr.

Tautinių mažumų departamento prie LRV direktorė dr. Vida Montvydaitė

je, darbe, nenorima jiems nuomoti būsto, dirbti su jais. Tai rodo pačios visuomenės stereotipinį matymą bei valstybės institucijų neįsitraukimą keliant jų problemą.“

Mokslininkė atkreipė dėmesį, kad romų įvaizdis šalies žiniasklaidoje yra labai neigiamas ir dėl to dalį atsakomybės turi prisiimti pati visuomenė. „Reikia galvoti ne ką romai turi daryti, bet ką mes, kaip daugumos visuomenė, galime daryti“, – sakė ji.

Lietuvos istorijos instituto vyriausiasis mokslo darbuotojas, istorikas prof. Arvydas Nikžentaitis pabrėžė, kad Lietuvoje, kaip ir kitose Europos šalyse, romų genocido klausimas viešajame diskurse imtas kelti ne taip jau seniai.

„Didžiausia diskusija apie romų genocidą kilo XXI amžiuje, Berlyne pastačius paminklą holokausto aukoms“, – teigė jis ir pridūrė, kad šių dienų visuomenėje romų tragedijos atminimas nemenkina kitų tautų holokausto atminimo. Pasak prof. A. Nikžentaičio, kalbėjimas apie svetimas tragedijas plečia tautos suvokimą ir yra vienas svarbiausių fundamentų tautinių mažumų integracijai ir įvairių tautų sugyvenimui.

Istoriko nuomonei pritarė ir Mykolo Romerio universiteto Baudžiamosios teisės ir proceso instituto profesorius, Lietuvos lenkų mokslininkų draugijos pirmininkas Hendryk Malevski: „Apie romų gyvenimą Europoje kalbama nepakankamai. Tautos genetinė atmintis yra stipri, jie tą žino, jaučia, bet ne visuomet tuo dalijamasi. Romai – tai taboras ir narkotikai... Ši tauta buvo stigmatizuota nuo viduramžių, tam tikras stigmatizavimas išliko ir mūsų galvose. Kai matysime ne tik tą vieną atspalvį, galėsime galvoti apie sėkmingesnę integraciją“, – teigė jis.

Lenkų tautinė mažuma: kas slypi už stereotipų

Itin aktyvias diskusijas sukėlė baigiamųjų darbų, parašytų lenkų tautinės mažumos tema, aptarimas.

Premijos 2-oje nominacijos grupėje – už apgintą baigiamąjį magistro studijų darbą „Įsivaizduojama etninė demokratija: lenkų tautinės mažumos atsakas į Lietuvos valstybės valdymą“ apdovanotas Karolis Dambrauskas (Vidurio Europos universitetas Budapešte, magistrinio darbo vadovai: András Kovács ir Luca Váradi) ir specialiąja vertinimo komisijos premija už baigiamąjį darbą tema „Valstybė, mažesnė už savo teritoriją: kovos dėl valstybinio tapatumo Šalčininkų krašte“ apdovanota šiuo metu Oksfordo universitete studijuojanti Marija Norkūnaitė (VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, darbo vadovė prof. Ainė Ramonaitė).

Abiejų autorių darbuose buvo

nagrinėjamos problemos ir nuostatos, su kuriomis susiduria lenkų tautinės mažumos atstovai Lietuvoje bei jų požiūrio ir tautinės tapatybės atspindžiai atliktuose tyrimuose.

Diskusijoje dalyvavusi ISM Vadybos ir ekonomikos universiteto profesorė, vyriausioji mokslo darbuotoja prof. dr. Irmina Matonytė teigė, kad natūralu, jog viešajame diskurse dominuoja tos grupės, kurios yra skaitlingiausios. „Tautinės mažumos suprantamos kaip tie, kurie nėra lietuviai. Rinkėjų aktyvumas Pietryčių Lietuvoje yra labai didelis, tai emocinė santykio su valstybe išraiška“, – pastebėjimais dalijosi mokslininkė.

Tai, kad Lietuvos pietryčių regione esama tam tikrų įtampų, pripažino ir dr. V. Pilinkaitė Sotirovič. Anot jos, tokia situacija turi akivaizdžias priežastis: „Toks santykis tarp lietuvių ir lenkų Pietryčių Lietuvos regione susiformavo dėl to, kad nesidomėjimas ir nepasitikėjimas yra labai gajus. Iš tyrimų metu respondentų atsakymų matyti, kad jiems sudėtinga dalyvauti valstybės gyvenime. Tyrimai rodo ryšių nepastovumą ir fragmentiškumą.“

Mokslininkė priminė, kad Pietryčių Lietuvos gyventojų sociologiniai identiteto tyrimai atskleidė, jog daugiau nei 80 proc. lenkų identifikuoja save būtent su šia teritorija ir Lietuva, tad jų noras jaustis ir būti valstybės dalimi nėra spekuliatyvus.

Vilniaus ir Šalčininkų rajonai – ta pati Lietuva

Itin atvirai apie Lietuvos lenkų problemas kalbėjo prof. H. Malevski:

„Mano supratimu, Šalčininkų ir Vilniaus rajonai taip pat yra Lietuva. Šis klausimas man labai aktualus, nes daugiau nei 60 metų esu lenkas, gyvenu Lietuvoje, moku mokesčius. Situacija – nevienareikšmiška, turime problemų“.

Anot jo, įtampos sumažėtų, jei būtų priimti tautinėms mažumoms tokie svarbūs sprendimai, kaip lenkiškų raidžių rašymas asmens dokumentuose. „Jei būčiau lietuvis, sakyčiau – leiskime, tegul rašo, kiek jų (asmenų, norinčių pasikeisti asmens dokumentus – aut. past.) ateis? Šimtas ar du – iš dviejų šimtų tūstančių. Juk tai atima laiko ir kainuoja, o jei žmogus turi verslą, ilgai užtruks, kol viską nauju vardu perregistruos. Tai dirbtinė problema“, – kalbėjo profesorius.

Prof. H. Malevski pabrėžė, kad dažniausiai sėkmingam dialogui trukdo išsakiniję stereotipai, glūdinčius mūsų pačių pasąmonėje: „Vienas tokių, kad lenkai nori užimti Vilnių ir vos ne visą Lietuvą, bet net 90 procentų Vroclavo gyventojų net nėra buvę Lietuvoje ir labai palaukė Lietuvos nepriklausomybės siekį. Žinoma, čia neatsietina ir milžiniška žiniasklaidos jėga: po tam tikrų procesų požiūris į lenkus, nieko nenoriantį įžeisti, buvo tik šiek tiek geresnis nei į romus.“

Naujas galimybes atveria bendravimas

Apibendrindama diskusiją, TMD vadovė dr. V. Montvydaitė akcentavo, kad tokie susitikimai reikalingi ne tik tautinių bendrijų atstovams ir valstybės institucijoms, – jie tampa puikia platforma keistis

Dr. Vilana Pilinkaitė-Sotirovič

Prof. dr. Irmina Matonytė

Prof. dr. Henryk Malevski

Prof. dr. Alvydas Nikžentaitis

informacija ir su akademinės bendruomenės atstovais.

„Būtina kalbėtis apie tai, ką vieni žino, o kiti jaučia. Tokį darbą ir jo naudą sunku išmatuoti, juk kalbame apie žmonių gyvenimo kokybę, jų jausenas, – tai nelengva įvertinti rodikliais, bet bendravimas atveria naujas

galimybes ir padeda įveikti daug iššūkių“, – sakė ji ir pridūrė, kad TMD aktyviai remia nevyriausybinių organizacijų veiklą, susijusią su tautinių mažumų integracijos projektais, jų įgyvendinimui skiriamas finansavimas.

„Itin skatiname įvairius susitiki-

mus ir draugystę tarp įvairių savivaldybių ir miestų. Važiukite, pažinkite vieni kitus, ir baimės, kylančios iš nežinojimo, tikrai bus kur kas mažiau“, – sakė TMD vadovė dr. V. Montvydaitė.

Tautinių mažumų departamento prie LRV informacija

Verkių rūmuose – renginys, skirtas Tolerancijos dienai paminėti

Lapkričio 24 d. Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės sukvietė tautinių bendrijų ir nevyriausybinių organizacijų atstovus, departamento rengtų konkursų dalyvius ir laureatus, žurnalistus į iškilmingą renginį, skirtą Tolerancijos dienai paminėti.

Susirinkusiuosius pasveikino Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanclerio pirmasis pavaduotojas, atliekantis Vyriausybės kanclerio funkcijas Rimantas Vaitkus, Tautinių mažumų departamento direktorė dr. Vida Montvydaitė.

Renginio pradžioje apie toleranciją, įvairiakultūrę Lietuvos visuomenę ir jos istoriją kalbėjo Vytauto Didžiojo universiteto prof. habil. dr. Egidijus Aleksandravičius.

Tolerancijos dienai skirtą renginio metu buvo įteikta Premija už tarpkultūrinio dialogo skatinimą. Šiais metais konkurso minėtai premijai gauti laimėtoja tapo laikraščio „Lietuvos žinios“ žurnalistė Goda Ambrazas. Konkurso dalyviai Edita Bačėnė, savaitraščio ir naujienų portalo „Etaplius“ žurnalistė ir Sjarhey Haurylenka, LRT Kultūra laidos gudų kalba, „Vilniaus sąsiuvinis“ kūrėjas ir vedėjas, buvo apdovanoti atminimo dovanomis – departamento vardiniais laikrodžiais.

Po departamento apdovanojimų įteikimo. Pirmoje eilėje trečia iš dešinės – Tautinių mažumų departamento prie LRV direktorė dr. Vida Montvydaitė.

Už konkursui pateiktus įsimintinus darbus padėkos raštai ir A. Polonsky knygos „Žydai Lietuvoje, Lenkijoje ir Rusijoje“ buvo įteiktos interneto dienraščio „Bernardinai.lt“ žurnalistei Monikai Midverytei ir naujienų portalo rusų kalba ru.delfi.lt žurnalistei Natalijai Zverko.

Departamento vardinis laikrodis taip pat buvo įteiktas nuotraukų konkurso „Įvairios tautybės – viena Lietuva“ žiūrovų nominacijos laimėtojai Joanai Božerodskai, daugiausiai balsų departamento „Facebook“ paskyroje surinkusios nuotraukos „Skaros šokis“ autorei.

Renginio metu Sidabro garbės ženklais „Už nuopelnus“ buvo apdovanotos Kauno rusų kultūros centro „Mokslas – šviesa“ pirmininkė

Tatjana Vilčinskienė ir Lietuvos rusų kultūros ir švietimo bendruomenės „Svietlica“ pirmininkė Galina Kuzmina už tapatumo išsaugojimą ir bendruomeniškumo stiprinimą, pilietiškumo ir nediskriminavimo skatinimą visuomenėje.

G. Deržavino rusų literatūros klubo pirmininko pavaduotojai, klubo ansamblio „Melodija“ vadovei ir solistei Rimai Kazėnienei bei to paties klubo nariui Aleksandras Ravve įteikti Padėkos raštai už asmeninį indėlį į tautinių mažumų kultūros puoselėjimą.

Iškilmingą renginį užbaigė styginių „Saulės kvartetas“.

Tautinių mažumų departamento prie LRV informacija

Tautinės mažumos ir žiniasklaida

Tautinių mažumų tematika žiniasklaidoje, tarptautinių santykių nušvietimas – labai jautri ir didelės atsakomybės iš rašančiojo reikalaujanti sritis. Apie žiniasklaidos atsakomybę, vaizduojant tautines mažumas, buvo diskutuojama spalio 6-7 d. Klaipėdoje Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės surengtame seminare žurnalistams „Žiniasklaida – objektyvi ≠ įdomi?“

Pradėdama seminarą, Tautinių mažumų departamento direktorė dr. Vida Montvydaitė pažymėjo, kad pagrindinė departamento misija – darnių ir tolerantiškų ryšių plėtojimas tarp tautinių bendrijų, o tautinių mažumų politika ir jos įgyvendinimas – tai dvipusio eismo gatvė, kur svarbus visų šio proceso dalyvių vaidmuo.

Departamento vadovė ypač pabrėžė daugumos atsakomybę šiame procese. „Didžiausias vaidmuo tenka daugumos atstovams – jų sugebėjimui priimti, suprasti, gerbti kitą kultūrą, padėti ir prisidėti išlaikant tautinį identitetą šio tikslo siekiantiems žmonėms“, – sakė dr. V. Montvydaitė.

Pasak pranešėjos, Tautinių mažumų departamentas vienokia ar kitokia teisine forma veikiantis nuo valstybės atkūrimo 1990 m. buvo ir išlieka būtent valstybės atsakingo požiūrio ir dėmesio tautinių kultūrų puoselėjimui įrankis.

„Bėgant laikui, kito politikos įgyvendinimo formos, modifikavosi, pagal laikmečio poreikius, veiklos priemonės ir patys veikėjai. Prieš beveik

tris dešimtmečius pagrindinis dėmesys buvo skiriamas ir pagrindinis veikėjas buvo pačios besikuriančios ar atgyjančios tautinės bendrijos, jų formavimasis, veiklos išgryninimas. Dabartis iškėlė naujus veikėjus tautinių mažumų tematikos lauke – tai žiniasklaida ir žurnalistai. Visuomenės informavimas, informacijos patikimumas tapo labai svarbiais veiksniais, sutelkiančiais arba supriešinančiais skaitančius ar žiūrinčius pateikiamą informaciją“, – teigė departamento vadovė.

Jos teigimu, žmonės supriešina net buitinės situacijos, rutininiai klausimai, juo labiau kalbant apie tokią jautrią sritį, kaip tautinis klausimas. Į naujienų kontekstą įpynus tautinį aspektą, parašius „blogą“ ar „gerą“ herojaus tautybę, naujiena įgauna ypatingai aštrų ir skambų kontekstą, kuris, be visų kitų konflikto atributų, tampa dar ir tautinės saviraiškos vieniems, nesantaikos kitiems – stovyklų „mes“ ir „jie“ veiklos lauku.

Kalbėdama apie informacijos prieinamumą kiekvienam individui, dr. V. Montvydaitė akcentavo, kad

svarbų vaidmenį vaidina informacija, pateikiama tautinių mažumų kalba. „Kiekvienam žmogui jo gimtoji kalba yra jo namai, kultūrinis identitetas ir buvimas bendrystėje tarp savų. Gimtąja kalba skaityti lengviau, informacija pasiekia ir tuos žmones, kurie neseka informacijos srauto, neturi laiko kritiškai atrinkti, palyginti“, – sakė departamento vadovė.

Čia didelė atsakomybė tenka žurnalistams, rašantiems ir kalbantiems tautinių mažumų kalbomis. „Jie pateikia ne tik naujieną. Kartu su gimtąja kalba perteikiami vienokie ar kitokie konteksto niuansai, interpretacijos. Juk kalba yra tarsi instrumentas, galintis minią žmonių suburti į vieną etnosą, vedamo bendro supratimo. Kalba gali būti vienijimo ar skaldymo įrankis“, – kalbėjo dr. V. Montvydaitė.

Seminare pranešimus skaitė Nacionalinio socialinės integracijos instituto direktorė Neringa Jurčiukonytė, romų kultūros Lietuvoje tyrinėtoja, antropologė Aušra Simoniukštytė, Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininkas Dainius Radzevičius, Vytauto Didžiojo universiteto profesorė Audronė Nugaraitė, VU Komunikacijos fakulteto lektorė dr. Džina Donauskaitė, Etninių tyrimų instituto vyresn. mokslo darbuotoja dr. Monika Frėjutė-Rakauskienė.

TBN inf.

Vilniaus senamiestyje iškilis paminklas žydų gelbėtojams

Vilniaus savivaldybėje brandinama idėja miesto senamiestyje pastatyti paminklą Antrojo pasaulinio karo metais žydus gelbėjusiems asmenims.

Tinkamiausia vieta tokiam paminklui – senamiestis. Čia buvo getas, kur buvo laikomi žydai ir vėliau genami į Panerius.

Lietuvos žydų bendruomenės pirmininkė Faina Kukliansky sakė, kad bendruomenė aktyviai siekė Pasaulio teisuolių įamžinimo pastaruosius dve-

jus metus ir sveikino šį savivaldybės sprendimą.

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centro užsakyimu prieš kelerius metus pagaminta atminimo lenta, kurioje parašyta, kad šioje vietoje turėtų atsirasti paminklas žydų gelbėtojams. Pasirinktoje vietoje būtų įrengta ši atminimo lenta. Vėliau ją turėtų pakeisti paminklas.

Šių metų rugsėjį paminėtos Holokausto 75-osios metinės. Visoje Lietuvoje vyko daug renginių, kuriais

pagerbtas nacių okupacijos metais išžudytų žydų atminimas.

Antrojo pasaulinio karo metais Lietuvoje nužudyta 195 tūkst. žydų. Buvo sunaikinta amžius gyvavusi bendruomenė, jos turtinga kultūra.

Izraelio valstybė Pasaulio tautų teisuoliais yra pripažinusi beveik dešimtus žmonių iš Lietuvos. Jie, nebedami pavoju, rizikuodami savo ir artimųjų gyvybe, gelbėjo žydus nuo Holokausto.

TBN inf.

Gatvių puošybos elementai simbolizuoja toleranciją, pagarbą įvairių tautybių miesto gyventojams

Kaip esame pranešę praeitame „Tautinių bendrijų naujienų“ numeryje, dekoratyvinės lentelės lenkų ir rusų kalbomis atidengtos sostinės Varšuvos ir Rusų gatvėse. Vėliau meninai puošybos akcentai papuošė Vilniaus Totorių, Žydų, Vokiečių, Karaimų ir Latvių gatves.

Čia gyveno totoriai

Iškilminga lentelės atidengimo ceremonija vyko Totorių gatvės ir Gedimino prospekto sankirtoje.

„Ši šventė atspindi visą Vilniaus margumyną, įvairovę ir taikų sugyvenimą. Gatvė tokiu pavadinimu yra keli šimtai metų. Čia gyveno totoriai. Ji rėmėsi į vartus, kuriuos turėjo ginti totoriai ir jie gynė, kai buvo reikalas. Tai labai svarbi mūsų istorijos dalis. Totoriai Lietuvoje gyvena taip ilgai, kad kiekvienas, kuris įsivaizduoja esąs pats gryniasius lietuvis, tikrai turi bent lašą totoriško kraujo. Džiaugiamės, kad turime gyvą, labai gražiai ir gerai nusiteikusių totorių bendruomenę Vilniuje. Linkiu jums išlaikyti vienybę, susitelkimą, totoriškas tradicijas“, - atidengiant lentelę kalbėjo miesto meras Remigijus Šimašius.

Kaip pažymėjo meras, ši šventė nėra tik lentelės atidengimas. „Tai yra žymiai svarbesnis dalykas. Tai yra patvirtinimas, kad Vilnius yra atviras, draugiškas miestas, o lentelė yra tikrai mažas to gėrio ir grožio simbolis“, - sakė R. Šimašius.

Lentelės atidengimo ceremonijoje kalbėjęs Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas prof. dr. Adas Jakubauskas pabrėžė, kad dar Viduramžiais Vilnius buvo vadinamas Babilonu, kur gyveno įvairių tautybių, įvairių religijų žmonės ir jie sugyveno taikioje.

„Totoriai – viena iš tų senųjų bendruomenių. Mes kitais metais minėsime totorių įsikūrimo Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje 620 metų jubiliejų. Labai šaunu, kad Vilniaus

savivaldybė sugalvojo šitą simbolinę akciją. Ši lentelė yra svarbus akcentas. Tai yra pagarbą toms bendruomenėms, kurios istoriškai gyvena Vilniuje. Tai ir vokiečiai, žydai, latviai, rusėnai, totoriai, karaimai“, - teigė prof. dr. A. Jakubauskas.

Totorių kultūros centro ansamblio „Ilsu“ („Tėvynė“) padainavo keletą totoriškų dainų.

Lentelė trimis kalbomis – lietuvių, hebrajų ir jidiš

Žydų gatvėje Vilniaus senamiestyje rugsėjo 20 d. atidengta dekoratyvinė lentelė hebrajų ir jidiš kalbomis. Ši gatvė yra istoriniame žydų kvartale ir minima nuo 1592-ųjų metų. Lentelė sukurta dviem kalbomis, nes Lietuvos žydų kultūroje buvo vartojamos abi kalbos: jidiš – istorinė šnekamoji Lietuvos žydų kalba ir hebrajų – sakralinė, maldai, švietimui vartota kalba.

„Ši maža simbolinė lentelė parodo mūsų visų draugiškumą, svetingumą, taikingumą ir kitas vertybes, kurios yra svarbios kiekvienam geram miestui. Vilnius nuo seno buvo svarbus žydų kultūros ir švietimo centras. Tarpukariu apie 40 proc. jo gyventojų sudarė žydai. Čia veikė 110 sinagogų, apie 10 ješivų. Tarp žydų buvo paplitęs posakis: jeigu nori pinigų – važiuok į Lodzę, jeigu nori išminties – važiuok į Vilnių“, - iškilmingoje lentelės atidengimo ceremonijoje sakė Vilniaus miesto meras Remigijus Šimašius.

Lietuvos žydų bendruomenės pirmininkė Faina Kukliansky pažymėjo, kad ši mažytė lentelė yra labai

simboliška, artėjant rugsėjo 23-iajai, Lietuvos žydų genocido dienai. „Šiandien mes čia susirinkome džiaugtis. Ir kas galėjo apskritai pagalvoti, kad kada nors bus Žydų gatvė ir kad ji bus parašyta hebrajų ir jidiš kalbomis. Šie rašmenys yra mūsų kultūros dalis, mūsų meilės Vilniui dalis“, - teigė Žydų bendruomenės vadovė.

Lentelės atidengimo ceremonijoje dalyvavo Izraelio valstybės ambasadorius Lietuvoje Amiras Maimonas.

„Prieš 75-erius metus šioje vietoje buvo įkurtas Vilniaus getas. Spalio 24 d. visi jo gyventojai buvo išvežti į Panerius ir ten sušaudyti. Tai yra svarbiausias dalykas, kurį mes turime atminti. Bet mes taip pat turime prisiminti, kaip turiningai ir turtingai gyveno žydai Vilniuje, kalbėjo savo kalba, skaitė ir mokėsi savo kalba. Nuoširdžiai dėkoju Vilniaus miesto savivaldybei už pastangas išsaugoti žydų kultūros paveldą“, - sakė Izraelio valstybės ambasadorius.

Renginyje koncertavo žydų dainų ir šokių ansamblio „Fajerlach“ dainininkė, kuri atliko populiarią žydų dainą apie gatvę. Žydų bendruomenės pirmininkė F. Kukliansky svečius vaišino žydiškais riestainiais beigeliais.

Vienybės dieną – lentelė vokiečių kalba

Ant Vokiečių gatvėje esančio namo Vilniaus senamiestyje, pažymėto pirmuoju numeriu, spalio 3 d. iškilmingai atidengta lentelė vokiečių kalba – *Deutsche Straße*.

„Vokiečių gatvė yra viena iš seniausių Vilniuje. Ji taip vadinasi nuo XIV-ojo amžiaus, nuo Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino laikų, kai jis išsiuntė savo laiškus į daugelį Europos miestų, kviesdamas amatininkus, mokslo žmones atvykti

čionai, isikurti, gyventi ir dirbti. O tuo metu didžioji Europos dalis buvo vokiškai kalbanti. Atvykę žmonės čia įkūrė Vokiečių gatvę, kuri ilgą laiką buvo viena svarbiausių gatvių. Labai džiaugiamės, pagerbdami vokiečių bendruomenę būtent čia“, - kalbėjo Vilniaus miesto meras Remigijus Šimašius.

Lentelės atidengimo ceremonijoje dalyvavo Vokietijos ambasadorė Lietuvoje Jutta Schmitz.

„Neatsitiktinai būtent šiandien atidengiame simbolinę gatvės lentelę vokiečių kalba – spalio 3-iąją švenčiame Vokietijos vienybės dieną, be to, šiais metais kaip tik minime dvidešimt penktąsias atkurtą Lietuvos ir Vokietijos diplomatinį santykių metines. Tačiau lietuviai ir vokiečiai kur kas ilgiau nei 25-erius metus kaimyniškai sugyvena daugiataučiam Vilniuje, todėl šios lentelės vokiečių kalba atidengimas – labai graži iniciatyva, kviečianti švęsti vokiečių gyvenimą Vilniuje. Tikiu, kad ši vieta taps traukos tašku ir daugelis turistų, apsilankiusių Vilniuje čia pasijus laukiami ir pamėgs fotografuotis.“ – sakė Vokietijos ambasadorė Vilniuje Jutta Schmitz.

„Vokiečių gatvėje gyveno nemažai garsių žmonių. Tai Tyzenhauzai, Plia-

terių giminės atstovai ir kiti. Veikė liuteronų bažnyčia. Čia dirbo architektas vokiečių Jonas Kristupas Glaubicas, sukūręs Vilniaus baroko veidą. Tai žymiausias Vilniaus baroko architektas. Jis sėkmingai dirbo Lietuvos labui, buvo liuteronų bažnyčios garbės narys“, - teigė Vokiečių bendruomenės pirmininkas Ervinas Peteraitis.

„Vilnius unikalus tuo, kad įvairių tautybių, religijų ir kultūrų žmonės daugelį šimtų metų čia galėjo gyventi vieni šalia kitų. Gatvių pavadinimų ženklų įvairiomis kalbomis atidengimas mieste yra priminimas mums visiems kasdieniame gyvenime – matydami savo skirtumus, turime suprasti, jog esame kaimynai, kuriantys tą pačią visuomenę ir aplinką, kurioje gyvename. Čia yra mūsų visų miestas, kurį visi drauge kuriame“, – sakė Lietuvos evangelikų liuteronų bažnyčios vyskupas Mindaugas Sabutis.

Susirinkusiems koncertavo vokiečių bendruomenės kolektyvas „Heimat Gruss“ (Tėvynės pasveikinimas) ir akordeonistas Raimunds Ungurs.

Šventė ir Karaimų gatvėje

Dar viena sostinės gatvė papuošta puošybės elementu. Spalio 14 d. Karaimų gatvėje atidengta lentelė karaimų kalba – *Karaj oramy*.

Jos atidaryme dalyvavo karaimų bendruomenės nariai, kitų tautinių bendrijų atstovai. Į iškilmingą lentelės karaimų kalba atidarymą atvyko Turkijos ambasadorė Lietuvoje Aydan Yamancan.

„Smagu Vilniuje turėti tokią gatvę, o dar smagiau, kad Lietuvoje jau šešis šimtus metų galime džiaugtis karaimų bendruomenės buvimu. Esu labai dėkingas visai bendruomenei, kad saugote karaimų papročius, mokote jaunimą ir taip atstovaujate šią gražią bendruomenę. Viso miesto vardu noriu pasakyti, kad džiaugiamės jūsų bendruomene, o ši lentelė lai simbolizuoja miesto atvirumą, draugiškumą bei taiką ir gražų sugyvenimą kartu“, – Karaimų g. dekoratyvinės lentelės atidengimo ceremonijoje sakė Vilniaus meras Remigijus Šimašius.

Šalia stovi karaimų maldos namai – kenesa. Ji pradėta statyti pagal architekto Michailo Prozorovo projektą 1911 m. Tada ir ši gatvelė pavadinta Karaimų vardu. 1923 m. kenesa buvo pašventinta. 1949 m. komunistinė valdžia kenesą uždarė ir panaudojo įvairioms reikmėms. 1989 m. grąžinta karaimų bendruomenei. 1993 m. po remonto vėl pašventinta.

„Labai džiaugiamės, kad šiandien susirinkome Karaimų gatvėje, vietoje,

TBN nuotraukos

kuri karaimų bendruomenei yra svarbi ir įsimintina. Visos bendruomenės vardu dėkoju Vilniaus savivaldybei, kad esame labai pagerbti“, - kreipdamasis į susirinkusius karaimų ir lietuvių kalbomis, sakė Lietuvos karaimų religinės bendruomenės pirmininkas Jurijus Špakovskis.

Dekoratyvinės lentelės atidengimo ceremonijoje jos dalyviai išgirdo gyvą karaimų kalbą. Karaimų ansamblio „Birlik“ dalyviai skaitė karaimų poeto Simono Firkovičiaus (1897-1982) eiles karaimų ir lietuvių kalbomis.

Renginio dalyvius karaimai vaišino savo tradiciniu patiekalu – kibiniais.

Nepriklausomybės dieną – lentelė latvių kalba

Lapkričio 18 d., minint Latvijos nepriklausomybės dieną, Vilniuje, Latvių gatvėje, atidengta pavadinimo lentelė latvių kalba „Latviešu iela“.

„Sveikinu mus visus – gyvename mieste, kuris yra atviras visiems čia gyvenantiems ir atvykstantiems. La-

tvių gatvės stilizuotas pavadinimas latvių kalba mums yra ne tik gatvės puošybos elementas, bet ir nuoširdus pasveikinimas, draugiškumo ženklas margame daugiataučiam ir kultūrų dialogais garsėjančiame mieste. Graži kaimynystė ir bendras tikslas sujungia žmones Vilniuje, tad būkite pasveikinti latvių kalba Latvių gatvėje“, – per ceremoniją sakė Vilniaus meras Remigijus Šimašius.

Latvijos ambasadorius Lietuvoje Einaras Semanis palygino Latviją ir Lietuvą su dviem šakom Europos Sąjungos medyje ir priminė, kad lietuviai ir latviai – vienintelės baltų tautos.

„Esame likę dvi vienintelės baltų tautos. Latvijos ir Lietuvos likimai susipynę laiko erdvėje. Mus vienija tarpusavio pasitikėjimas, vyksta nuostabus bendradarbiavimas kultūros, švietimo ir mokslo srityse. Tai, be abejonės, reiškia, kad mūsų tautų dvasios yra labai artimos“, – lietuviškai sakė diplomatas.

Renginyje kalbėjo Vilniaus latvių draugijos pirmininkė Gunta Rone,

taip pat vadovaujanti Lietuvos tautinių bendrijų tarybai. Ji pasveikino susirinkusius Latvijos Nepriklausomybės dieną proga ir pasidžiaugė, jog po dviejų metų kartu pažymėsime Lietuvos valstybės atkūrimo 100-ąsias metines ir Latvijos valstybės sukūrimo 100-mečio jubiliejų. G. Rone pabrėžė, kad „Vilniuje jau beveik tris dešimtmečius aktyviai veikia Vilniaus latvių draugija. Kartu su lietuviais dalyvavome mitinguose už laisvę, drauge puoselėjame nuostabų Vilnių – mūsų namus. Sostinėje gyvena apie 500 latvių, daugelis jų sukūrė šeimas su lietuviais. Džiaugiamės, kad auga jaunoji karta – baltų vaikai.“

Latviškų dainų renginio dalyviams atliko Vilniaus latvių bendruomenės narės Baiba Skurstene ir Līga Tīte.

Tai jau devintoji simbolinė lentelė užsienio kalba – tokios pat lentelės atitinkamomis tų valstybių kalbomis yra sostinės Žydų, Islandijos, Varšuvos, Rusų, Karaimų, Totorių, Vokiečių gatvėse, Vašingtono skvere.

TBN inf.

Paroda „Lietuvos tautinės bendrijos: istorijos keliu“ – Seime

Spalio 11 d. Lietuvos Respublikos Seimo rūmuose atidaryta paroda „Lietuvos tautinės bendrijos: istorijos keliu“. Joje pasakojama apie dvidešimt tautinių bendrijų istoriją, atsiradimo mūsų šalyje aplinkybes, jų kultūrą, paveldą, šiandieninę veiklą.

„Jūs savo nacionaliniais ypatumais, savo kūryba, meile menui, istorijai darote mūsų valstybę turtingesnę. Ši paroda liudija, kad Lietuva per amžius buvo žinoma kaip daugiatautė valstybė bei išliks tokia ir ateityje. Noriu jums padėkoti, kad nepamirštate savo istorinių šaknų“, - kreipdamasis į susirinkusius, tarp kurių buvo daug tautinių bendrijų atstovų, sakė Seimo narys Vytautas Juozapaitis.

Jis pažymėjo, kad Lietuva yra draugiška šalis, atvira visiems, kad čia plaka tautinių bendrijų širdys, kurios susilieja į vieną didžiąją širdį, kuri vadinasi Lietuva.

„Išduosiu paslaptį, kad aš pats esu pusiau tautinės bendrijos atstovas. Mano mama rusė, tėvas – lietuvis. Mamos pusėje yra italų. Puikiai žinau ir puikiai jaučiu, kokių rūpesčių turi tautinių bendrijų atstovai. Būdamas Seimo nariu, dėsiu visas pastangas, kad tų rūpesčių būtų kuo mažiau“, - teigė V. Juozapaitis.

Parodos atidaryme dalyvavo Tautinių mažumų departamento prie LR V. Ryšių su tautinėmis bendrijomis skyriaus vyr. specialistas Arturas Zapolskis.

„Netrukus švėsime Lietuvos valstybės atkūrimo 100-mečio jubi-

liejų. Tai visų mūsų bendra šventė. Lietuvos nepriklausomą valstybę atkūrė, prie jos atkūrimo prisidėjo ir tautinės mažumos. Nepriklausoma, laisva valstybė Lietuva yra visų mūsų tikslas ir siekis. Kaip ir prieš šimtą metų, taip ir dabar Lietuva yra daugiatautė, daugiakultūrė valstybė. Mus jungia bendros vertybės“, - sakė departamento atstovas.

Pasak A. Zapolskio, šiuo metu Lietuvoje yra per 250 tautinių mažumų nevyriausybinių organizacijų. Jų veiklos spektras yra labai platus. Tai šokių, folkloro kolektyvai, chorai, ansambliai, teatrai, klubai, trečiojo amžiaus universitetai, švietimo, kultūros, profesinės, labdaros ir kitos asociacijos.

„Tautinių mažumų departamen-

tas stengiasi akcentuoti tas vertybes, kurios yra būtinos ir be kurių neįmanomas visų tautų sambūvis. Esame įsitikinę, kad tik kartu galima kurti stiprią, saugią, šiuolaikišką Lietuvą. Tarp mūsų pagrindinių tikslų yra palaikyti pasitikėjimu grįstą dialogą tarp valstybės institucijų ir tautinių mažumų organizacijų. Ši paroda yra puikus įrodymas, kad toks dialogas turi svarų pagrindą“, - sakė A. Zapolskis.

„Kiekviena tautinė bendrija turtina mūsų šalies gyvenimą nepakartojamomis spalvomis – savo tradicijomis, papročiais, kultūra, kuri yra visos Lietuvos kultūros sudėtinė dalis. Ši paroda tai įtikinamai patvirtina. Paroda padės geriau ir giliau pažinti mūsų bendrapiliečius – tautinių bendrijų atstovus, tuos, kurie gyvena šalia

mūsų. Įvairūs nesusipratimai etninių pagrindu neretai būna dėl nežinojimo. Kuo geriau pažinsime vieni kitus, tuo darnesnė bus mūsų visuomenė, kurioje vyraus tolerancija, pagarba įvairioms kultūroms ir savitarpio supratimas“, - kalbėjo Tautinių bendrijų tarybos pirmininkė Gunta Rone.

Tačiau ar visos galimybės yra išnaudojamos, kad geriau pažintume vieni kitus? Toli gražu – ne. Mažai to. Yra atvejų, kai net siaurinamas tautinių mažumų informacinis laukas, kuris ir taip nėra didelis.

„Ilgus metus LRT televizijoje, be kitų laidų tautinėms mažumoms, buvo transliuojama laida „Labas“, skirta mažai skaitlingoms tautinėms bendrijoms. Tai buvo unikali laida, kurioje valstybine kalba bendrijų

atstovai pasakojo apie savo veiklą, kultūrą, tradicijas ir kt. Tačiau 2009 metais ji dėl neva finansinių sunkumų buvo nutraukta. Kas gi tos neskaitlingos tautinės grupės? Tai karaimai, totoriai, moldavai, rumunai, vengrai, latviai, estai, uzbekai, armėnai, azerbaidžaniečiai, romai, kazachai, vokiečiai, čečėnai, libaniečiai, iš viso apie 20 tūkst. mūsų šalies piliečių, mokesčių mokėtojų, kurie neteko savo informacinės nišos. Daugkartiniai kreipimaisi į Radijo ir televizijos tarybą, deja, liko be atgarsio. Ar neva sutaupydami šiek tiek lėšų, neprarandame žymiai daugiau? - sakė G. Rone.

Parodos atidaryme koncertavo Totorių kultūros centro folkloro ansamblis „Ilsu“.

TBN inf.

Jubiliejinis festivalis „Tautinių kultūrų diena“

Lapkričio 12 d. Klaipėdos miesto savivaldybės Tautinių kultūrų centras (TKC) sukvietė klaipėdiečius ir miesto svečius į renginį „Tautinių kultūrų diena“. Šiemet tai buvo V-asis, jubiliejinis festivalis.

Rita BANEVIČIENĖ

TKC kultūrinės veiklos vadybininkė

Tradiciiniu tapęs festivalis skatina aktyvesnę visuomenės domėjimąsi kitų tautybių žmonių kultūra, pristato tautinių mažumų bendruomenių kūrybines galias bei ugdo tautinę toleranciją. Džiugu, kad kasmet į „Tautinių kultūrų dienos“ renginius ateina vis daugiau žiūrovų.

Jubiliejinio tautinių kultūrų festivalio koncertinėje programoje šoko, dainavo ir muzikavo Klaipėdos miesto tautinių mažumų bendruomenės, sekmadieninių mokyklų auklėtiniai ir kvietinis kolektyvas – nusipelnęs Baltarusijos valstybinio universiteto šokių ansamblis „Kryžačiok“ iš Minsko.

Koncerto ir surengtos parodos metu buvo pristatyta ir atskleista Klai-

Klaipėdos miesto tautinių bendrijų pirmininkai

pėdos miesto tautinių mažumų bendruomenių meninė-kultūrinė veikla, tuo prisidedant prie tautinio identiteto išsaugojimo, atskleisti nacionalinio kostiumo ypatumai – vyraujantys juose spalvų deriniai, raštų įvairovė, taip pat supažindinta su nacionaliniais valgiais – skonių gama, patiekalų įvairovė, gaminimo tradicijomis. Tai suteikė galimybę visuomenei plačiau pažinti tautinių mažumų bendruomenių kultūrą, istoriją, tautinį paveldą, senąsias tautų tradicijas.

Šventinio koncerto metu žiūrovai

susižavėję stebėjo išpūdingas įvairių tautų šokių kompozicijas, klausėsi liaudies instrumentais atliekamų subtilių tautinių melodijų bei gražių, melodingų dainų, skambėjusių įvairiomis kalbomis.

Iškilmingo vakaro metu Tautinių mažumų departamento prie LRV Ryšių su tautinėmis bendrijomis skyriaus vedėja Rasa Paliukienė ir vyr. specialistė Irma Rabcevičienė už tautinių kultūrų puoselėjimą ir aktyvią visuomeninę veiklą įteikė departamento Sidabro garbės ženklus „Už

Ivano Andrejevo nuotr.

nuopelnus“ Klaipėdos vokiečių bendrijos garbės pirmininkei Magdalenai Piklaps ir Klaipėdos rusų bendrijos „Lada“ pirmininkei Svetlanai Vasičkinai bei atminimo dovanas Klaipėdos ukrainiečių kultūros ir švietimo

centro „Rodyna“ pirmininkei Lidiai Trigub, Klaipėdos baltarusių bendrijos „Krynica“ pirmininkui Nikojui Logvin ir Klaipėdos apskrities latvių asociacijos „Atpūta“ pirmininkui Gotfridui Tapinui.

Festivalio organizatoriai dėkoja Tautinių mažumų departamentui prie LRV, Klaipėdos miesto savivaldybės administracijai ir Kultūros skyriui už festivalio palaikymą ir skirtą dalinį finansavimą.

Kultūros dienų metu – ir plovo šventė

Spalio 28 d. Tautinių bendrijų namuose vyko renginys „Uzbekų kultūros dienos – uzbekų plovo šventė“. Jį organizavo Uzbekų kultūros centras, minintis savo veiklos penkiolikos metų sukaktį. Informaciją apie Centro darbą susirinkusiems įvairių tautinių bendrijų, Vilniaus visuomenės atstovams pateikė Centro pirmininkė Leila Urmanova-Vnukova.

Renginyje dalyvavo Tautinių mažumų departamento prie LRV Ryšių su tautinėmis bendrijomis skyriaus vedėja Rasa Paliukienė. Ji pasveikino vakaro dalyvius, Centro pirmininkei L. Urmanovai-Vnukovai įteikė Departamento padėkos raštą.

Uzbekų kultūros centro dalyvius sveikino Tautinių bendrijų tarybos pirmininkė Gunta Rone, Tautinių bendrijų namų direktorė Alvida Gedaminskienė.

Renginio dalyviams koncertavo jaunieji Uzbekų kultūros centro nariai.

Tautinių bendrijų namų Renginių salėje buvo eksponuoti uzbekų tautiniai rūbai, fotografijų paroda „Uzbekistanas šiandien“.

Šventėje dalyvavo Uzbekistano valstybinės konservatorijos profesorius Maratas Gumarovas, Tautinių

kultūros draugijų Latvijoje pirmininkas prof. Rafis Kharajanyanas, Estijos ir Latvijos uzbekų draugijų atstovai.

Renginio dalyviai buvo pavaišinti popu, kuris yra dalis uzbekų kulinarinio paveldo.

Uzbekų kultūros centras veikia nuo 2001 m. Jo įkūrėjai – filologai, žurnalistai, žinomi Lietuvos atlikėjai. Centras turi du padalinius – Vilniuje ir Visagine.

Centras propaguoja uzbekų kultūrą ir meną, supažindina su tautodaile, amatais, uzbekų ir kitų Centrinės Azijos tautų, kurių atstovai gyvena Lietuvoje, papročiais.

Nuo pat įsikūrimo pradžios Centras Visagine ir Vilniuje kasmet rengia Uzbekų plovo šventę, skirtą Uzbekijos nepriklausomybės dienai, kuri minima rugsėjo 1-ąją.

Renginių metu jų dalyviams pa-

teikiama daug informacijos apie Uzbekistano socialinius-ekonominius pasiekimus, kultūrinių ryšių su užsienio valstybėmis plėtojimą, organizuojami uzbekų poetų kūrybos skaitymo konkursai, vyksta teatra-

Uzbekų kultūros centro pirmininkė L. Urmanova-Vnukova

lizuoti pasirodymai, sukurti Rytų legendų motyvais, vyksta tautinių rūbų, tautodailininkų sukurtų suvenyrų parodos. Centras organizuoja tarptautinius Aldonos Dvarionaitės jaunųjų pianistų ir jų mokytojų kursus, kuriuose dalyvauja atstovai iš ES ir NVS šalių. Remiant Uzbekijos kultūros ministerijai ir Uzbekijos kultūros bei švietimo ryšių su užsienio valstybėmis draugijų tarybai Centras organizavo nacionalinio ansamblio „Registan“ koncertus Vilniuje ir Visagine.

„Mes saugome ir puoselėjame savo tautos kultūrą bei Rytų tradicijas ir esame atviri pasaulio bendruomenei“, - sako Centro pirmininkė L. Urmanova-Vnukova.

TBN inf.

Salėje

Susitikimų vieta – S. Dacho namai

Rasa Miuller

S. Dacho namų kultūros
projektų vadovė

Visiems užteko vietos

Klaipėdos vokiečių bendrijos kultūros ir susitikimų centras – Simono Dacho namai – šių metų spalio mėnesį iškilmingai minėjo savo veiklos dvidešimtmetį. Miesto savivaldybė 1992 m. vokiečių bendrijai perdavė šį pastatą. Jo renovacija užtruko keletą metų. 1996 m. spalio 8 d. S. Dacho namai atvėrė duris ir labai greitai tapo mėgiama susitikimų, kultūrinių renginių vieta. Per tą laiką juose vyko koncertai, seminarai, konferencijos, knygų sutiktuvės, repetavo bendrijos choras. Čia vyko ir tebevyksta vokiečių kalbos kursai, 1989 – 2005 metais buvo leidžiamas laikraštis „Vokiečių žinios Lietuvoje“ vokiečių ir lietuvių kalbomis, savo patalpas turėjo bendrija „Edelweis Wolfskindfer“. Be to, veikė vokiškų knygų biblioteka, kavinė. Iki Tautinių kultūrų centro Klaipėdoje atidarymo 2012 m. S. Dacho namuose rinkdavosi bei savo renginius organizuodavo ir kitos Klaipėdos tautinių mažumų organizacijos.

Istoriją priminė paroda

Spalio 1 d. dar prieš pietus prasidėjo šventė, skirta S. Dacho namų 20-mečiui. Ją pradėjo Klaipėdos vokiečių bendrijos pirmininkas Klaus

Peter Paul Grudzinskas. Dvidešimties metų Namų veiklą pristatė nuo 2005-ųjų metų jiems vadovaujantis Arnold Piklaps.

Jo pasakojimą gražiai iliustravo jubiliejui parengta paroda. Fotografijose užfiksuoti svarbios Namų gyvenimo akimirkos. Čia lankėsi Lietuvos Prezidentas Valdas Adamkus, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo Pirmininkas, pirmasis atkurtos nepriklausomos Lietuvos valstybės vadovas prof. Vytautas Landsbergis, Vokietijos Federacinės Respublikos Bundesprezidentas Joachimas Gauckas, visi Lietuvoje rezidavę Vokietijos ambasadoriai, dviejų šalių politikai, visuomenės veikėjai, menininkai.

Sulaukė daug sveikinimų

Miesto meras Vytautas Grubliauskas padovanojo Namams gintarinį burlaivį ir palinkėjo „išskeistų burių ir gero vėjo“.

VFR ambasadorės Lietuvoje Juttos Schmitz sveikinimą perskaitė Vokietijos garbės konsulas dr. Arūnas Baublys.

Sveikinimo žodį tarė Baltarusijos garbės konsulas Klaipėdoje Nikolajus Longvinas, kitų miesto tautinių bendrijų vadovai.

Jaudinanti buvo ir Klaipėdos miesto garbės piliečio, ilgamečio Klaipėdos krašto darbo grupės

Poetas S. Dachs

Vokietijoje pirmininko Uwe Jurgsties kalba. Mus taip pat sveikino Goethe's instituto Vilniuje Kalbos skyriaus vadovė Nijolia Buinovskaja, Klaipėdos apskrities viešosios Ievos Simonaitytės bibliotekos direktoriaus vardu – Kraštotyros ir skaitmeninio skyriaus vadovė Jurga Bardauskienė, Šilutės vokiečių kilmės gyventojų draugijos „Heide“ pirmininkė Gerlinda Stungurienė.

Prisiminimais dalinosi dvidešimt ketverius metus bendrijai vadovavusi, dabar Klaipėdos vokiečių bendrijos Garbės pirmininkė Magdalena Piklaps, buvusi Namų direktorė ir bendrijos laikraščio redaktorė Jovita Saulėnienė.

S. Dacho namuose yra lankęsi Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos - Atkuriamojo Seimo Pirmininkas prof. Vytautas Landsbergis (nuotraukoje - antras iš kairės) ir Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus su žmona Alma.

S. Dacho namų nuotraukos

Ypatingą dovaną paruošė Hermano Zudermano gimnazijos bendruomenė: šventiškai papuošė Namus, iškepė jubiliejinį tortą, o gimnazijos direktorės pavaduotojos Neringos Tallat-Kelpšaitės-Dapšienės sveikinimo žodį palydėjo gimnazijos ansamblis, atlikęs dainą „Dovana“ (vadovė – Asta Alminė).

Tai buvo tik ilgos šventinės dienos pradžia.

Kokia šventė be dešrelių...

Po pietų į S. Dachso namus sugrįžo ir dauguma bendrijos narių, gyvenančių įvairiose vietovėse, nuo Klaipėdos nutolusiose iki 25 kilometrų. Vėl skambėjo sveikinimų žodžiai, dainos, buvo dalintasi prisiminimais. Malonia staigmena tapo ukrainiečių tradicinės kultūros klubo „Prosvit“ vadovės Irenos Petrulionienės sveikinimas ir ukrainiečių dainos, nepaprastai pagyvinusios visą „vokišką“ popietę. Taip pat koncertavo Jeroni-

mo Kačinskio, Stasio Šimkaus muzikos mokyklų auklėtiniai, Hermano Zudermano gimnazijos pianistės, bendrijos vokalinis duetas.

O kokia gi vokiečių šventė be vokiškų dešrelių ir bandelių? Jų taip pat buvo į valias. Už tai esame dėkingi asociacijai „Vokietuva“. Taip pat nuoširdžiai dėkojame ir kitiems mūsų šventės rėmėjams: Klaipėdos miesto savivaldybei, Klaipėdos kraštiečių darbo grupei Vokietijoje (Arbeitsgemeinschaft der Memellandkreise).

Jubiliejinė šventė baigėsi. Klaipėdos vokiečių bendrija, atvira ir aktyviai veikianti bendruomenė, kviečia ir ateityje lankytis S. Dachso namų renginiuose, dalyvauti jų veiklose.

Poeto vardu

Klaipėdos vokiečių bendrijos namai pavadinti Simono Dachso (1605-1659) – iškilaus Klaipėdoje (tada – Memelis) gimusio XVII a. Prūsijos poeto, Karaliaučiaus uni-

versiteto profesoriaus, vardu. Nors S. Dachas Klaipėdą paliko būdamas keturiolikos metų ir daugiau, manoma, joje nebesilankė, tačiau būtent jis parašė pirmąjį eilėraštį apie šį miestą. Su jo parašyta dedikacija Danielius Kleinas 1653 m. išleido pirmąją lietuvių kalbos gramatiką. S. Dachso tekstais sukurtas giesmės evangelikai liuteronai gieda iki šiolei ir lietuvių, ir vokiečių kalbomis. Poeto palikimas – apie 1400 kūrinių, iš kurių absoliuti dauguma parašyta vokiečių kalba. Jo vardu pavadintas fontanas, daugelio vadinamas Anikės skulptūra, yra Klaipėdos Teatro aikštėje.

Šiuo metu Simono Dachso namuose yra renginių salė, klasė/biblioteka, „Kultūros rūsys“, biuro patalpa, virtuvė ir šeši svečių kambariai. Nors ir nedideliame, bet jaukiame kieme sustačius stalus ir išsikepus dešrelių galima smagiai kartu leisti laiką: padainuoti, aptarti reikalus, pasidalinti naujienomis. Tiesiog pabūti kartu.

Su Lietuvos daugiatautiškumu mokiniai iš arti susipažino „Kultūrų rate“

Spalio 21 d. Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centre skambėjo įvairios kalbos, mirgėjo nacionalinių kostiumų spalvos. Čia vyko edukacinis projektas „Kultūrų ratas“, kuris subūrė skirtingų tautybių mokinius susipažinti su Lietuvoje gyvenančių tautų savitu-

mu, tradicijomis, kultūrų įvairove.

Į „Kultūrų ratą“ atvykusių mokinių laukė įvairios bendros veiklos: susipažinimo žaidimai, kūrybinės užduotys. Mokiniai taip pat pristatė savo tautinius kostiumus, papročius, gimtąją kalbą.

Edukaciniame projekte dalyvavo mokiniai iš Visagino kultūros centro vaikų rusų folkloro ansamblio „Žavoronok“ bei „Gimtosios mokyklos“ ukrainiečių ir totorių būrelių, taip pat mokiniai iš Vilniaus Šolomo Aleichemo ORT gimnazijos, Vilniaus „Laisvės“ ir Vilniaus Jono Pauliaus II gimnazijų, Romų visuomenės centro.

Edukacinį projektą organizavo Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras su partneriais – Romų visuomenės ir Visagino kultūros centrais. Jo tikslas – puoselėti tautinę toleranciją, padėti skirtingų tautybių mokiniams integruotis daugiatautėje, daugiakutūrėje Lietuvos erdvėje. Projektu „Kultūrų ratas“ siekiama supažindinti mokinius su tautų, gyvenančių Lietuvoje, savitumu, tradicijomis, kultūrų įvairove.

Romų visuomenės centro vaikų folkloro ansamblis

TBN inf.

Pagerbti už Lietuvos nepriklausomybę kovoję žydai

Rugsėjo 16 d. Kaune ant A. Mapu gatvės 18-ojo namo, kuriame 1937–1940 m. veikė Žydų karių, dalyvavusių kovose už Lietuvos nepriklausomybę, sąjunga, atidengta atminimo lenta. Renginyje dalyvavo Kauno žydų bendruomenės nariai, generolo Povilo Plechavičiaus kadetų licėjaus auklėtiniai, kauniečiai, grojo Lietuvos karinių oro pajėgų pučiamųjų orkestras.

„Didžiuojusi, kad žydai tarpukariu garsėjo ne tik kaip prekybininkai, advokatai ar gydytojai, bet ir kaip kovotojai savanoriai už Lietuvos nepriklausomybę“, – sakė Kauno žydų bendruomenės pirmininkas Gercas Žakas.

Žydų karių savanorių, dalyvavusių nepriklausomybės kovose, sąjunga buvo įkurta 1933 m. Joniškėje. Po metų sąjungos būstinė perkelta į Kauną. A. Mapu gatvės pastate būstinė įsikūrė 1937 m. Antrojo pasaulinio karo išvakarėse sąjunga turėjo 43 skyrius, daugiau kaip 2 tūkst. narių,

savo vėliavą, ženklą, buvo parengusi uniformos projektą, lietuvių kalba leido 8–12 puslapių savaitraštį „Apžvalga“.

Vien Kauno skyriuje, kuriam priklausė daugiau kaip pusė tūkst. buvusių žydų karių, 245 iš jų buvo apdovanoti medaliais, šeši – Vyčio Kryžiais (iš viso buvo 20 žydų – Vyčio Kryžiaus kavalierių).

Sąjunga rūpinosi narių tautiniais, kultūriniais ir ekonominiais reikalais: steigė skaityklas, knygynus, rengė paskaitas, koncertus, savo nariams teikė medicininę ir teisinę pagalbą,

skatino lietuvių ir žydų kultūrinį bendradarbiavimą, žydų visuomenėje populiarino užgrobtą Vilniaus ir jo krašto išvadavimo idėją.

Kai 1940 m. SSRS okupavo Lietuvą, Žydų karių sąjungos veikla buvo nutraukta. Dalis jos narių ištremta į Sibirą, daug žuvo Holokausto metu.

Kaip sakė renginyje dalyvavęs ir atminimo lentą atidengęs Izraelio valstybės ambasadorius Lietuvoje Amiras Maimonas, šis žydų karių savanorių atminimo ženklas byloja, kad žydams, gyvenusiems Lietuvoje, buvo artimas šios šalies nepriklausomybės siekis, kad jam, Izraelio kariuomenės atsargos pulkininkui, malonu, jog Žydų karių sąjungoje buvo daug karininkų, kurių drąsa įvertinta aukštais Lietuvos apdovanojimais.

TBN inf.

Atminimo lentos Žydų karių sąjungai atidengimo ceremonijos dalyviai. Ketvirtas iš dešinės – Izraelio valstybės ambasadorius Lietuvoje Amiras Maimonas, jam iš dešinės – Lietuvos žydų bendruomenės pirmininkė Faina Kukliansky.

Penktasis dažnučių festivalis

Lapkričio 26 d. Tautinių bendrijų namuose vyko penktasis dažnučių festivalis.

Dažnutės („častuški“) – tai trumpa humoristinė rusų liaudies daina, atliekama greitu tempu. Galima išskirti kelias dažnučių temas – meilė,

buitis, visuomeninė-politinė veikla ir kt. Šiame jau tradiciniu tampančiame festivalyje dalyvavo ir didelio žiūrovų palaikymo susilaukė Vilniaus Sofijos Kovalevskajos gimnazijos folklorinis ansamblis „Veretionce“ (vadovė Snežana Prokopovič), Trakų rusų dainos

ansamblis „Zabava“ (vadovas Dariusz Nedzveckis), Kauno klubo „Nadiežda“ (pirmininkė Valentina Kiseliova) ir kiti tautinių bendrijų meno kolektyvai, o taip pat solistai, autorinių dainų atlikėjai Eduard Kirjackij, Irina Besalova.

TBN inf.

Lietuva raginama lengvinti sąlygas gauti pilietybę

Lietuva raginama lengvinti sąlygas pilietybei gauti natūralizacijos tvarka.

Tokią rekomendaciją pateikė Jungtinių Tautų (JT) Pabėgėlių agentūros Regioninė atstovybė Šiaurės Europai, apžvelgusi pilietybės neturinčių asmenų padėtį Lietuvoje.

„Rekomenduojama palengvinti pilietybės neturinčių asmenų natūralizaciją įvertinant galimybę sumažinti reikalavimus“, - rašoma apžvalgoje.

Lietuvai, pavyzdžiui, siūloma apsvarstyti galimybę sumažinti reikalavimą dešimt metų gyventi Lietuvoje, kuris dabar yra viena iš natūralizacijos sąlygų. Trumpesnis laikas dabar numatytas Lietuvoje gimusiems asmenims be pilietybės, susituokusiems su lietuviais užsieniečiams.

Be to, JT agentūros manymu, Lietuva galėtų persvarstyti ir mokesčius

už egzaminus ir kursus, aktualius norintiems gauti pilietybę.

Migracijos departamentas nurodo, kad pretenduojantys gauti pilietybę, be kita ko, turi būti išlaikę valstybinės kalbos, Konstitucijos pagrindų egzaminus.

Apžvalgoje taip pat pažymima, kad, 2016 m. liepos mėn. duomenimis, Lietuvoje gyvena 3,4 tūkst. asmenų be pilietybės, apie 40 proc. iš jų gimė Lietuvoje, o dauguma likusių – kitur buvusioje Sovietų sąjungoje. Apžvalgoje labai teigiamai įvertintas Lietuvos sprendimas po

Sovietų sąjungos žlugimo leisti įgyti pilietybę visiems nuolatiniais Lietuvos gyventojams.

„Lietuva nusipelnė plojimų dėl to, kad užkirto kelią potencialiai didelei problemai dėl likimo be pilietybės sugriuvus Sovietų sąjungai“, - sakoma apžvalgoje.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę pilietybė gyventojams buvo suteikiama supaprastinta tvarka – iš šių asmenų buvo reikalaujama nuolat gyventi Lietuvos teritorijoje, taip pat turėti čia nuolatinę darbo vietą arba nuolatinį legalų pragyvenimo šaltinį. Jie per dvejus metus nuo Pilietybės įstatymo įsigaliojimo turėjo teisę laisvai apsispręsti dėl pilietybės, t. y. galėjo pasilikti Sovietų sąjungos pilietybę arba tapti Lietuvos piliečiais.

Profesorių V. Čekmoną prisimenant

Lapkričio 17-18 d. Vilniuje vyko tarptautinė mokslinė konferencija „Slavai ir baltai: kalbų ir kultūrų sąveika istorijoje ir dabartyje“, skirta prof. Valerijaus Čekmono (1937-2004) 80 metų gimimo sukakčiai pažymėti.

Konferencijos metu buvo atidaryta paroda „Profesoriaus Valerijaus Čekmono 80-mečiui“. Pranešimą „V.Čekmono mokslinis įvaizdis autobiografinių duomenų šviesoje“ skaitė Irena Čekmonienė.

Šalies tautinių bendrijų atstovai profesorių prisimena kaip aktyvų Sąjūdžio veikėją, ne kartą pasisakantį mitinguose. Jis buvo Sąjūdžio nacionalinės komisijos narys.

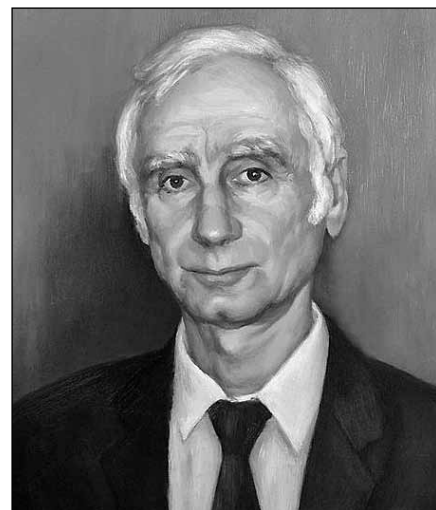
O kaip pats V. Čekmonas vertino to meto savo veiklą?

„Sąjūdžio įsikūrimas man buvo šventė, tai pats šviesiausias mano pilietinio gyvenimo tarpsnis. Žmonės dabar sako, kad jiems sunku, ir aš tai suprantu. Tačiau man buvo sunkiausia, kai jaučiau neviltingumą, kai nebuvo galima nė krustelėti. Su savo liežuviu, su savo ekspansyvumu šeimai ne kartą

įvairydavau baimės. Pažiūrų niekada neslėpiau. Sąjūdis man buvo nuostabiausia proga išreikšti savo neigiamą požiūrį į tą, ką išgyvenau Sovietų Sąjungoje. Man Sąjūdis ne tautinis, bet demokratinis judėjimas“, - sakė jis interviu žurnalistui Sauliui Spurgai.

Interviu „Tėviškę radau Lietuvoje“ buvo išspausdintas savaitraštyje „Atgimimas“ (1990 m. gruodžio 5-12d. Nr. 48).

Toliau profesorius teigė, jog kartu su žmona rašo lietuvių kalbos vadovėlių kitataučiams. Galima tik pasidžiaugti, kad Valerijaus ir Irenos Čekmonų parengtas lietuvių kalbos vadovėlis (penki Sėkmės sąsiuviniai) kitataučiams buvo parengtas spaudai Tautinių bendrijų namuose, kad bent iš dalies išsipildė jo svajonė apie lietuvių kalbos mokymo centrą. Kasmet

Tautinių bendrijų namuose lietuvių kalbos mokosi apie 100 kitakalbių.

V. Čekmonas gimė Ukrainoje. 1964 m. baigė Rostovo prie Dono universitetą. 1965-1979 dirbo Baltarusijos mokslų akademijos Jakubo Kolaso kalbotyros institute. Nuo 1979 m. – Vilniaus universiteto dėstytojas, 1988-1999 – Slavų filologijos katedros vedėjas.

TBN inf.

Po saule, kuri visiems viena

Jonas RUMŠA

Gruodžio 2 d. Tautinių bendrijų namuose vyko Alfonso Kairio knygos „Saulė visiems viena“* sutiktuvės.

Knyga „Saulė visiems viena“ – tai nuoširdus, betarpiškas pasakojimas apie mūsų šalies tautines mažumas ir lietuvius, gyvenančius Rytų kraštuose.

Tautinės mažumos Lietuvoje ir užsienio lietuviai – tai tarsi du vienos upės krantai. Jie abu mūsų valstybei svarbūs ir reikalingi. Jų gyvenimą autorius žino iš vidaus, jis pats jame aktyviai dalyvavo. A. Kairys daug metų dirbo Valstybinėje komisijoje Rytų Lietuvos problemoms nagrinėti, Tautinių mažumų ir išeivijos departamente prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Jo kuruojamos sritys glaudžiai siejosi su tautinėmis mažumomis čia, Lietuvoje, ir lietuviais, kaip tautine mažuma, Rytų kraštuose.

Knygoje yra trys skyriai. Pirmajame – „Po Lietuvos saule“ – pasakojama apie tautinių mažumų renginius, gruzinų, azerbaidžaniečių gyvenimą mūsų šalyje, rusų kultūrinius renginius.

Ne viena publikacija skirta Lietuvos romams. Kaip ir kitos ji parašyta su meile savo herojams. Autorius paneigia stereotipus, kad romai nenori mokytis, nenori dirbti. Pats būdamas pedagogas lituanistas, jis kelerius metus mokė vyresnio amžiaus romus valstybinės lietuvių kalbos ir įsitikino, kaip atkakliai, kantriai jau nebe jauni žmonės džiaugiasi kiekvienu naujai išmoktu žodžiu, fraze.

Leidinyje rašoma apie Tautinių bendrijų tarybos – visuomeniniais pagrindais prie Tautinių mažumų departamento veikiančio patariamojo organo, atstovaujančio tautinėms mažumoms, Lietuvos tautinių mažumų politikos koordinavimo klausimais.

Reikšmingą paramą tautinių ma-

žumų organizacijoms kultūros ir švietimo srityje teikia Tautinių mažumų departamento viešosios įstaigos. Knygoje nušviečiama Tautinių bendrijų namų, Romų visuomenės centro veikla, supažindinama su Tautinių bendrijų namų informaciniu leidiniu „Tautinių bendrijų naujienos“.

Antrajame knygos skyriuje „Lietuviai svetimame lizde“ rašoma apie Rytų kraštuose gyvenančius lietuvius. Tie kraštai nusidriekia nuo Karaliaučiaus ir Lvovo Vakaruose ir tęsiasi iki Vladivostoko ir Magadano Rytuose, Murmansko Šiaurėje, Pietų Kaukazo, Sibiro, Jakutijos, Kazachstano platybių...

Daugelyje šių vietų A. Kairys ne kartą lankėsi, padrašančių žodžiu, patarimais, knygomis, vadovėliais padėjo ten gyvenantiems lietuviams ir, žinoma, apie juos rašo knygoje.

„Valstybinės kalbos pakylėti“ – taip vadinasi trečiasis knygos skyrius. Jis pašvęstas lietuvių kalbos kaip valstybinės kalbos mokymui, vartojimui daugiatautės Rytų Lietuvos ugdymo įstaigose, kultūros renginiuose. Beje, A. Kairys, dirbdamas buvusio departamento Rytų Lietuvos poskyrio vedėju, pats buvo daugelio kultūrinių renginių įkvėpėjas ir organizatorius, kaip, pavyzdžiui, Rytų Lietuvos mokslievių menų festivaliai „Rytų Lietuvos žiedas“. Visa tai atspindėta knygoje.

Leidinyje gausiai iliustruotas nuotraukomis iš Lietuvos tautinių mažumų ir užsienio lietuvių švenčių, susitikimų, minėjimų, jubiliejų ir kt.

Skaitytojui gali kilti klausimas, ar vertėjo po „vienu stogu“ apgyvendinti mūsų šalies tautines mažumas ir užsienio lietuvius. Manau, kad tai logiška. Juk ir vieni, ir kiti yra tautinės mažumos savo gyvenamuose kraštuose.

A. Kairys

se. Ir, be abejo, daug ko gali vieni iš kitų pasimokyti. Ši knyga tam suteikia puikią galimybę.

A. Kairys išleido knygas: „Laiko išsklaidyti“, „Penkeri metai su Rytų Lietuva“, sudarė pasaulio lietuvių kūrybos almanachą „Balsai iš toli“ (su poetu Antanu Andrijonu) bei Rytų Lietuvos mokytojų kūrybos almanachus: „Ties rugsėjo taku“ (su poetu Albertu Skyreliu) ir „Ties spalio taku“ (su poetu Romu Adomu Vorevičiumi). Kartu su lituanistu Kaziu Milašiūnu parengė žemėlapi „Lietuvių kalbos tyrėjai“, kuriuo kalbotyros žinioms įtvirtinti ir dabar naudojamosi ugdymo įstaigose. Šalies ir užsienio spaudoje išspausdino apie pusantro šimto straipsnių įvairiomis temomis.

Šiuo metu A. Kairys Lietuvos edukologijos universiteto Profesinių kompetencijų tobulinimo instituto seminaruose mokytojams skaito pasiskaitas apie kalbos kultūrą.

**Knygos viršelio nuotrauka ir bibliografiniai duomenys trečiame viršelyje.*

Mokėsi metalo apdirbimo, o išmoko kinų kalbą

Vilnietis Romualdas Čaprockis savarankiškai, niekieno neraginas, dar vaikystėje susidomėjo Kinija, vėliau išmoko kinų kalbą, netgi tapo šios ir lietuvių kalbos vertėju oficialiuose tarpvalstybiniuose Lietuvos ir Kinijos renginiuose, dviejų šalių verslininkų derybose. Kalba jam atvėrė duris tiesiogine šio žodžio prasme į tolimą ir paslaptinę Rytų pasaulį.

Jonas RUMŠA

Girdėjo įvairias kalbas

R. Čaprockis gimė Panevėžyje karaimų Justinos ir Juozo Čaprockių šeimoje, kurioje buvo kalbama karaimiškai. Tiesa, Romualdo mama – panevėžietė, tėvas kilęs iš Vilniaus, mokėsi lenkiškoje gimnazijoje, kad vaikai nesuprastų, tarpusavyje kai kada kalbėjo lenkiškai. Dabar Panevėžyje likę apie keliolika karaimų kilmės žmonių. O tada, prieš 40 metų, jų buvo iki pusės šimto. Karaimų kalba skambėjo pobūviuose, kai į šventes susirinkdavo giminės, kaimynai. „Šiandien esu vienintelis karaimų jaunesniosios kartos atstovas, kuriam karaimų kalba buvo gyva“, – teigia Romualdas. Net lietuviai, kurie ilgai gyveno kaimynystėje, suprasedavo karaimiškai.

Pirmą kartą su kita kalba Romualdas susidūrė darželyje, į kurį jį atvedė mama. Vaikas kažką nesuprantamo čiaušėjo. „Kokia kalba čia tu šneki?“, – nustebė auklėtoja. Tačiau mažasis karaimas labai greitai išmoko kalbėti lietuviškai, kaip pats dabar sako, panevėžiečių tarne.

Po darželio – mokslas Panevėžio 5-ojoje vidurinėje mokykloje. Apie ją Romualdas negaili gerų žodžių. Pasak jo, tai viena seniausių Lietuvos mokyklų, viena geriausių, tuo metu sustiprinta anglų kalba nuo pirmos klasės. Į ją pakliūti buvo galima per atranką. Kiti vaikai jau darželyje mokėsi anglų kalbos. Romualdas jos dar nebuvo mokomas. Tačiau mokytojai

patiko jo dikcija. Priėmė.

Smalsų berniuką traukė nauji, nepažinti dalykai. Tėvas prenumeravo ir rusiškų laikraščių. O sūnų domino, kokios čia raidės, kodėl jos kitokios.

„Penktoje ar šeštoje klasėje susidomėjau kinų kalba. Jau mokėjau karaimų, lietuvių, rusų, šiek tiek lenkų kalbas, mokiausi anglų. Viename žurnale pas gimines Vilniuje perskaičiau straipsnį apie karaimus Kinijoje. Mes gyvenome privačiame mediniame name, ant kurio aukšto mėtėsi šūsnyš žurnalų. „Jaunimo gretos, „Švyturys“ ir kt. Juose buvo daug straipsnių apie Kiniją“, – pirmąją neakivaizdinę pažintį su Rytų šalimi prisimena Romualdas.

Be to, namuose buvo daiktų, tais laikais vadinamų deficitiniais. Termosų, rankšluosčių. Ant jų buvo šiek tiek parašyta hieroglifais. „Jie buvo estetiški. Kadangi tai buvo ne raidės, o hieroglifai, tai mane dar labiau traukė. Traukė kinų estetiškumą, hieroglifų simbolizmas“, – sakė R. Čaprockis.

Noras daugiau sužinoti apie kinų kalbą berniuką atvedė į Panevėžio miesto biblioteką. Deja, teko nusivilti. Jokios literatūros apie kinų kalbą, išskyrus kažkokį mažą kišeninį kinų-rusų kalbų žodynėlį, joje nebuvo. Be to, ir šeimoje palaikymo nesulaukė. „Reikia užsiimti tuo, kas reikia, o ne mokytis to, kas nereikalinga“, – mokė tėvai.

R. Čaprockis

Jonas Rumšas nuotr.

Naktys prie radijo imtuvo

Baigęs aštuonias klases, Romualdas įstojo į Panevėžio politechnikumą (dabar – Panevėžio kolegija), į metalo apdirbimo specialybę. Bet kinų kalba jau nedavė ramybės. Romualdas, kai tik pasitaikydavo proga atvažiuoti pas gimines į Vilnių, laiką leisdavo Respublikinėje bibliotekoje (dabar – Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka). Joje, skirtingai nuo Panevėžio bibliotekos, buvo daug literatūros apie Kiniją rusų kalba. Bet ir to jaunuoliui buvo mažai.

„Vilniuje, Lydos gatvėje, netoli šv. Mykolo bažnyčios, galbūt specialiai nuošalioje vietoje, buvo kapitalistinių šalių knygynas. Tai gi, „pas kapitalistus“ už stipendiją nusipirkau knygų, taip pat japonų kalbą. Hieroglifai panašūs į kinų. Knygų kinų kalba tuomet nebuvo. Tai man buvo pagrindinis hiero-

glifų elementorius“, - sako Romualdas.

Be to, radijas. Romualdas su malonumu prisimena lempinių radijo imtuvų erą. Juose buvo geriau gaudyti bangas negu vėliau juos pakeitusiuose tranzistoriniuose. „Tėvai naktį miega, o aš sėdžiu prie radijo imtuvo. Klausydavau Pekino, Maskvos tarptautinio, Tiranos radijo laidų kinų kalba. Nieko nesuprasdavau, bet palaipsniui išidėmėjau daug politinių ir geografinių terminų, šalių pavadinimų. „Be mokyklos, technikum, universiteto, radijas man labai daug davė“, - prisipažįsta pašnekovas.

Baigęs technikumą, jaunuolis dirbo Panevėžio gamyklose. Dirbant „Ekran“ gamykloje, Romualdas kartkartėmis išvykdavo į komandiruotes Maskvon. „Dirbau kaip ir tiekėju. Bet pagrindinis mano tikslas buvo atrasti kažko kiniško. Tuometinėje Gorkio gatvėje buvo knygynas „Družba“. Ten nusipirkau kinų-rusų kalbų žodyną ir kitokių knygų kinų kalba“, - prisimena R. Čaprockis.

Metalas netraukė. Jaunąjį specialistą buvo tokia darbuotojų kategorija, greitai perprato ir gamybos vadovai. „Mums nereikalingi išsilavinę žmonės, mums reikalingi darbininkai“, - tokie buvo cecho viršininko žodžiai. Beje, atėjus naujiems laikams ir darbininkai tapo nereikalingi. Panevėžio gamyklos bankrutavo. Pasak Romualdo, iš viso gausaus metalistų kurso tik vienas

dirba pagal specialybę. Bet tai, kaip sakoma, jau kita istorija.

Alma mater sienose

Romualdas nusprendė studijuoti rusų filologiją Vilniaus universitete. Tam žingsniui pritarė ir mama. Po ilgesnės pertraukos teko stoti į rengiamuosius kursus, po kurių sėkmingai įžengė į senuosius Alma mater rūmus.

Romualdą labiau domino kalba nei literatūra. „Man labai patiko analitinis mąstymas. Neveltui sakoma, kad kalbų mokymasis – matematiškas užsiėmimas“, - sako pašnekovas.

Godus kalboms, Romualdas, be kinų kalbos, mokėsi dar ir esperanto kalbos. Dar gyvendamas Panevėžyje, lankė esperanto kalbos kursus ir būrelį. Jis gerai prisimena žymų esperantininką, labai anksti mirusį Stasį Kazlauską. „Esperanto kalba buvo labai populiari Lietuvoje. Ją mokant buvo galima bendrauti su užsieniu, lengviau išvykti į užsienio šalis. „Švyturio“ žurnale 1956-1957 m. net buvo speciali esperanto kalbos skiltis“, - teigia R. Čaprockis.

Bet grįžkime prie kinų kalbos. Romualdas išnaudojo visas jam prieinamas galimybes perprasti hieroglifų paslaptis. Jis susirašinėjo su vienu Kinijos Uigūrų autonominio regiono jaunimo žurnalo žurnalistu. „Jis man siuntė žurnalų kinų ir uigūrų kalbomis. Aš po truputį galėjau skaityti. Besido-

mėdamas kinų kalba, supratau, kad uigūrų ir karaimų kalbos yra artimos. Skaitydamas įvairius šaltinius, išidėmėjau arabų ir hebrajų rašmenis. Vienu šūviu aš nušoviau labai daug kiškių“, - džiaugiasi R. Čaprockis.

Mokantis svetimos kalbos, labai svarbūs yra žodynai. Apie žodynus Romualdas gali kalbėti labai daug. Jis naudojami įvairiais žodynais: kinų – rusų (jų labai daug išleista), kinų – anglų. Tiesa, pastarajame, kurį išigijo seniai Maskvoje, nebuvo tarimo. Dabartiniuose žodynuose tarimas yra.

Bet Romualdas negali naudotis kinų – lietuvių žodynu, nes tokio paprasčiausiai nėra. Tuo tarpu mūsų kaimynai latviai yra išleidę kinų – latvių kalbų žodyną. Jį turi VU Orientalistikos skaitykla.

R. Čaprockis bendravo su į Lietuvą atvažiuojančiais kinais. „Aš pagal klausą su jais kalbėjausi. Tai irgi geras būdas mokytis kalbos. Man pačiam tai buvo didžiulė nuostaba. Pasirodo, teisūs visi pedagogai ir lavintojai, teigiantys, kad reikia nebijoti šnekėti, rašyti, klausyti. Ir, be abejo, skaityti. Mano skaitymas gal šiek tiek atsiliko, o šnekėjimas pažengė. Aš pradėjau vertėjauti verslininkams. Vėliau lankydamsi Kinijoje, ne kartą savo adresu girdėjau: „Tu standartiškai šneki“. Tai reiškia normatyvinis tarimas, visi mane supras. Kinijoje yra labai daug tarmių. Jų atstovai tarpusavyje gali susikalbėti

R. Čaprockis (centre) svečiuose pas Kinijos mongolų magistrantus Čūchoto mieste 2007 m. pavasarį. Vidinė Mongolija.

būtent normatyvine kalba“, - samprotauja Romualdas.

Kalba atvėrė įstaigų duris

Ilgametis, kantrus darbas nenuėjo veltui. Universitete irgi pastebėjo uolų studentą. Jo dėstytojas buvo žymus kalbininkas Valerijus Čekmonas. Jis Seimo kanceliarijai rekomendavo studentą R. Čaprockį vertėjauti iš kinų kalbos. Atkūrusi nepriklausomybę, Lietuva mezgė diplomatinius santykius su daugeliu valstybių, plėtė kontaktus ir įvairių kalbų vertėjai buvo labai reikalingi. Kurį laiką Romualdas dirbo vertėju Kinijos ambasadoje. Be kita ko, reikėjo versti informacijas iš Lietuvos laikraščių. Kaip vertėjas jis dalyvavo ceremonijoje, kai 1992 m. Kinijos ambasadorius Čen Di teikė kredencialus Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo Pirminkui prof. Vytautui Landsbergiui.

„Aš buvau antro ar trečio kurso studentas. Labai jaudinausi, išraudau. Bet apsiėjau be lapo, kurį man prieš tai davė, nes pats turėjau daug informacijos galvoje“, - prisimena šį įvykį Romualdas.

Pirmas blynas išėjo neprisvilęs. Jauną vertėją pagyrė pats Kinijos ambasadorius. Vėliau ambasadorius pasiūlė jam išvykti stažuotei į Kiniją.

R. Čaprockis buvo pirmas Lietuvos studentas, išvykęs stažuotis į Kiniją pagal dvišalę tarpvalstybinių mainų programą po Nepriklausomybės atkūrimo. Romualdas stažavosi Šandungo provincijos (Šiaurės Rytų Kinija) universitete Dzinanio mieste, kaip pats sako, netoli Konfucijaus gimtinės. Su universiteto dėstytojais stažuotojas iš tolimos Lietuvos laisvai bendravo kinų kalba.

Vėliau R. Čaprockis pabuvojo Pekine, Šanchajuje, Singapūre, Malajijoje ir kitur. 1996 m. Lietuvos pramonininkų asociacijos iniciatyva jį pasiuntė į stažuotę Taipėjuje Taivanie pedagoginiame universitete. Čia, Mongolijos ir Tibeto kultūros centre, Romualdas kinams skaitė paskaitas apie Lietuvą.

Sukauptomis žiniomis R. Čaprockis mielai dalinosi su studentais Vilniaus universiteto Orientalistikos centre, kur jis dvidešimt metų dirbo dėstytoju.

„Kalbą reikia vartoti“

Šiandien gyvename globaliame pasaulyje. Todėl kalbų mokėjimas – ne prabanga, o tiesiog būtinybė. Tai tarsi papildomi langai į pasaulį. R. Čaprockis turi didelę patirtį, kaip mokytis užsienio kalbos savarankiškai.

Ką jis galėtų patarti nusprendusiems savarankiškai mokytis užsienio kalbos? Kodėl žmonės, išvykę iš Lietuvos ir išgyvenę, pavyzdžiui, Norvegijoje 5-10 metų, taip ir neišmoksta norvegų kalbos?

„Patarti yra labai sunku. Viešėdamas Kinijoje, taip pat susidūriau su ilga laiką išbuvusiais šioje šalyje, bet taip ir nekalbančiais kinų kalba. Manau, kad kiekvienas turi savo tikslų. Vieni vyksta tik užsidirbti, kiti – pakeliauti, tretieji – šiaip sau padykinėti. Neišmoksta tos ar kitos kalbos todėl, kad nenori gilintis į kitą kultūrą, nenori jos pažinti. Tokie ir savo krašte nelabai toleravo kito niškumą. Be abejo, svetimos kalbos mokymuisi įtakos turi ir amžius“, - sako Romualdas.

Jis mano, kad mokantis svetimos kalbos, be klausymo ir rašymo, reikia daugiau kalbėti. „Išmokus kalbą reikia vartoti. Nevartojama ji užsimiršta“, - teigia pašnekovas.

Jis įsitikinęs, kad mokytis kitos kalbos visų pirma reikia geranoriškai, savo noru, kad mokytis būtų įdomu. „Man, pavyzdžiui, tai yra įdomu, aš noriu pažinti kitą kultūrą, meną, istoriją. Juk sakoma: pažindamas kita, geriau pažinsi ir save, savo savastį, ko dažnai dar trūksta pas mus, Lietuvoje“, - įsitikinęs R. Čaprockis.

Konferencija „Latvijos valstybės istorija“

Lietuvos latviai, kaip ir jų istorinė tėvynė, ruošiasi paminėti Latvijos valstybės susikūrimo 100-ąsias metines. Šiai datai buvo skirta konferencija „Latvijos valstybės istorija“, vykusią rugsėjo 15 d. Vilniaus universitete. Ją surengė Vilniaus latvių draugija ir Lietuvos latvių visuomeninių organizacijų koordinacinė taryba. Partneriai – Vilniaus universitetas, Latvijos ambasada Lietuvoje ir Tautinių mažumų departamentas. Konferencijoje dalyvavo Lietuvos latvių diasporos nariai, Vilniaus akademinės bendruomenės atstovai ir tie, kurie domisi kaimyninės šalies istorija.

Kaip lietuviams yra brangi Vasario 16-oji, taip latviams tokia data yra 1918 m. lapkričio 18-oji. Tą dieną Rygoje susirinkusi iš įvairių politinių partijų atstovų sudaryta Latvijos tautos taryba paskelbė šalies nepriklausomybę. 1922 m. vasario 15 d. buvo priimta Latvijos Respublikos Konstitucija.

Konferencijos dalyvius sveikino Latvijos ambasadorius Lietuvoje Einaras Semanis, Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto dekanas doc. dr. Antanas Smetona (konferencija vyko šio fakulteto Kristijono Donelaičio auditorijoje), Vilniaus latvių

draugijos pirmininkė Gunta Rone.

Pranešimą apie 1918 m. lapkričio 18 d. nepriklausomybės paskelbimo akto istorinę ir teisinę reikšmę skaitė Latvijos universiteto Teisės teorijos ir istorijos katedros vedėjas prof. Janis Plepas.

Vilniaus universiteto Naujosios istorijos katedros vedėjas prof. Zenono Butkaus pranešimo tema buvo „Latvijos valstybės susikūrimas“.

Konferencijos pabaigoje Vilniaus mokytojų namų ansamblis „Prisiminimai“ surengė koncertą „Dainuojame latviškai“.

TBN inf.

Ukrainietis Mychailo pamilo ir lietuvę, ir Lietuvą

Ši mielą žmogų gerai pažįsta visi, kam teko dalyvauti tradicinėje, kasmet rengiamoje Duonos šventėje Tautinių bendrijų namuose, kur įvairių tautinių bendrijų atstovai pristato savo nacionalinius kepinius. Tai ukrainietis Mychailo Maksymjukas. Į šventę iš Skaidiškių Vilniaus pašonėje jis atvyksta ne tuščiomis rankomis, o savo pagamintu didžiuliu, gražiai paskrudusiu ukrainietišku karvojumi ir kitais kepiniais, kurie traukia akį ir žadina renginio dalyvių apetitą. Tačiau mažai kas žino, kiek dramatiškų įvykių gyvenime patyrė Mychailo, šiemet atšventęs 80-ies metų jubiliejų.

Asmeninio archyvo nuotr.

M. Maksymjukas Duonos šventėje Tautinių bendrijų namuose

Jonas RUMŠA

„Reikia įdėti sielą“

Mychailo su visais mielai dalinasi pyragų kepimo paslaptimis. Jis kepa daugybę įvairių kepinų.

„Kepu pyragus su razinomis, pridedu cinamono. Kepu su vienu cinamonu, su mėlynėmis, su citrinomis ir apelsino žieve, prieš tai žievę sumalu mėsos malimo mašinėle, sluoksniais sudedu, cukraus pridedu. Labai skanus pyragas su aguonomis. Kepu ir be jokių priedų“, - kepimo būdus vardino Mychailo.

Tai toli gražu ne visi pyrago gaminiai, kuriuos sukuria patyrusios meistro rankos. „Darau bandeles su įvairiu įdaru. Labai skanios su kopūstų įdaru. Jos tokios minkštos. Kepu su raugintais kopūstais. Su obuolių įdaru skanios. Ypač su antaninių obuolių įdaru, labai aromatingos“, - aiškino Mychailo.

Ko dar, be meistriškumo, ilgamečių įgūdžių, reikia, kad pyragai būtų ne tik skanūs, bet ir puoštų stalą, teiktų estetinį pasigėrėjimą?

Pasak jo, svarbu fantazija. Pavyzdžiui, kaip papuošti pyragą. Čia reikalinga išmonė. „Aš, pavyzdžiui,

kepu pyragą „Ramunė“. Tai reiškia, kad ant pyrago viršaus bus ramunė. Dar kepu karvojų – „Ažuolo lapai“ arba „Šermukšnio krūmas“. Jis simbolizuoja Ukrainos tikėjimą. O šiaip darau paprastą pyragą“, - sako M. Maksymjukas.

Mychailo teigia, kad kaip ir į bet kokią darbą reikia įdėti sielą. Nieko negalima daryti paskubomis, atmestina. „Įdėkite sielą. Kada minkoma tešla, ji su jumis kalba. Žinote, kaip kalba? Nežinote“, - nusprendžia Mychailo.

Jis liežuviu pliaukštelėjimu parodė, kaip kalba tešla. Ji būna paruošta, kai pradeda kalbėti.

„Kartą viena moteris mane pavaišino jos keptu pyragu. Jis buvo kietas kaip akmuo. Ji manęs klausė, kodėl jai išeina toks kietas. Kaip tu darai, klausiu. „Užmaišau tešlą ir iškart į orkaitę“, - atsakė. Aš paaiškinau, kad taip daryti negalima. Tešla turi sunokti“, - prisiminė vieną atvejį Mychailo.

Beje, apie šiuolaikines orkaites Mychailo yra ne kokios nuomonės. Pyragas jose kepa ne vienodai.

Jis pastebėjo, kad dabar viskas daroma labai greitai ir dėl to nukenčia gaminių kokybė. Tešla priklauso ir nuo kviečių veislės. Buvo kietieji kviečiai. Tešlą iš tokių miltų reikėjo

užmaišyti iš vakaro. Dabar vyrauja minkštos kviečių veislės. Iš jų išeina baltesni miltai. Mychailo turi dar vieną patarimą šeiminiškėms.

„Miltus per sieta reikia sijoti tris kartus. Kodėl būtina sijoti? Sijojimo metu miltai gauna deguonies. Tešla iš tokių miltų būna išsipūtusi. Pyragas taip pat iškepa putlus. Miltai paprastai laikomi maišuose arba paketuose, būna kietai suspausti, Todėl jiems reikia duoti deguonies“, - teigė Mychailo.

Pasak jo, technologiją žinoti mažai. „Kaip minėjau, reikia įdėti sielą. Be to, aš, kaip tikintis žmogus, prieš pradėdamas darbą, pasimeldžiu, prašau Dievo, kad man pasisektų ir man pavyksta, - sako daugelį metų kepantis pyragus Mychailo.

Ir jaunavedžiams, ir prezidentams

Greitai bus pusė amžiaus, kaip M. Maksymjukas gyvena Lietuvoje. Ilgus metus dirbo dviejuose darbuose. Dieną – vietinėje remonto gamykloje Skaidiškėse. Vėliau iki trijų valandų nakties triūsė su moterimis konditerijos ceche. Po to kelios valandos miego ir vėl į darbą.

Garsas apie Mychailo kepamus nuostabius pyragus, tortus sklido plačiai, net peržengė valstybių sienas. „Be mano pyragų nė vienos vestuvės neapseidavo šioje apylinkėje. Dabar įvairiausių tortų galima nusipirkti. O tada tokio pasirinkimo nebuvo. Tikrai aš galėjau iškepti“, - sakė konditerijos meistras.

Jo keptus pyragus vežė į Baltarusiją, Lenkiją, demonstravo daugelyje parodų.

Kur bevyktų Mychailo visada vežasi savo keptą karvojų. Jį ragavo Kauno šauliai, juo vaišino ukrainiečių karius, besigydančius Druskininkuose.

Brangius svečius ukrainiečiai priima savo šventovėje – Šv. Trejybės graikų apeigų katalikų bažnyčioje Vilniuje. Čia yra lankęsis prezidentas Algirdas Brazauskas, Ukrainos prezidentas Viktoras Juščenko su žmona Katerina, daugelis kitų aukštų svečių. Dažnas ukrainiečių svečias – pirmasis atkurtos nepriklausomos Lietuvos valstybės vadovas prof. Vytautas

Landsbergis. Jis svečiavosi čia ir šių metų rugpjūčio 24 d., minint Ukrainos nepriklausomybės dieną. Visi jie buvo vaišinami M. Maksymjuko keptais pyragais.

O kukliame Mychailo ir jo žmonos Onos bute Skaidiškėse yra lankęsi televizijos žurnalistai iš Lietuvos, Ukrainos, JAV. Amerikiečiai kuria filmą apie Lietuvos ukrainiečius.

Tos nakties nepamirš

Gyvenime būna datų, kurios įsirežia į atmintį visam gyvenimui. Mychailui tokia data – 1991 m. sausio 13-osios naktis. M. Maksymjukas ją praleido prie televizijos bokšto Karoliniškėse. Degė laužai. Ant jų virė arbata. Moterys ją pilstė į puodelius ir dalino žmonėms. Prieš vidurnaktį tylą sudraskė tankų žlegesys.

„Tai buvo karas, pats tikriausias karas. Tankai. Kareiviai automatų buožėmis daužo žmonių galvas, pečius, kur papuolė. Kiti jau guli ant žemės. Galvojau: Dieve, Dieve, jūs tokie pat žmonės kaip ir mes“, - prisimena tą tragišką naktį Mychailo.

Jo įsitikinimu, žmonės neišsigando tankų, nebijojo mirti. Tarp gynėjų buvo ir daugiau ukrainiečių. Bendrijos pirmininkė Liudmila Žilcova, tėvas Pavlo ir kiti. Tėvas Pavlo rankose laikė ukrainietišką vėliavą. „Liudmila stovėjo šalia manęs. Vienas kareivis automato vamzdį nukreipė tiesiai į ją. „Na, šauk, sūneli. Šauk į savo mamą“, - kalbėjo ji kareiviui. Šis nusuko vamzdį. Šalia

stovėjo moteris ir jis automato buožę trenkė į nugarą. Tai buvo baisu“, - sako M. Maksymjukas.

Namo į Skaidiškės Mychailo parsirado paryčiais. Papasakojo žmonai apie tai, kas darėsi prie televizijos bokšto. „Dieve, ko tu tenėjai? Tu gi galėjai žūti“, - priekaištavo Ona.

Vyras pasakė, kad jis nebijęs žūti už laisvę. „Betgi čia ne Ukrainos laisvė“, - kalbėjo žmona.

„Koks skirtumas. Mes čia gyvename“, - tokia buvo Mychailo pozicija.

Jo žodžiai, kad nebijęs žūti, nebuvo tušti. Būdamas dar vaikas, Mychailo ne kartą žvelgė mirčiai į akis.

Nuo tos nakties praėjo daug metų. Tačiau Mychailo kuo ryškiausiai prisimena kiekvieną epizodą tarsi žiūrėtų kino juostą. „Čia žiūri – ant neštuvų neša gal jau mirusį, kitur dejuoja sužeistas. Dega laužai. Žmonės traukiasi vis arčiau ir arčiau prie televizijos bokšto, kad jo neužgrobūt okupantai. Tai buvo baisu“, - sako bokšto gynėjas.

Daugelis tų tragiškų įvykių dalyvių vėliau buvo apdovanoti specialiai įsteigtu Sausio 13-osios atminimo medaliu. Šį apdovanojimą gavo L. Žilcova ir tėvas Pavlo. Jie to nusipelnė. Šalia jų tą žvarbią naktį prie televizijos bokšto stovėjęs M. Maksymjukas tokio įvertinimo nesulaukė. Tačiau jis dėl to nuoskaudos nejaučia. „Ten stovėjo šimtai žmonių. Visų neapdovanos“, - teigia jis.

Tačiau kasmet, minint šią tragišką datą, Sausio 13-osios medaliu apdovanojami žmonės. Gal dar bus prisimintas ir ukrainietis, kuklus žmogus M. Maksymjukas ir pristatytas apdovanojimui. Jis to irgi nusipelnė.

Šeima rėmė partizanus

Mychailo gimė Priekarpatėje, Bitkivo kaime, kuris nuo srities centro Ivano-Frankivsko nutolęs per pusšimtį kilometrų ir kuriam, pasak Mychailo, pernai sukako šeši šimtai metų. Kaimas buvo labai didelis. „Vien tik namų, pažymėtų poriniais skaičiais,

Asmeninio archyvo nuotr.

Jau Lietuvoje. M. Maksymjukas su žmona Ona ir dukterimi Aldona Vilniuje Katedros aikštėje Naujujų 1975 m. Išvakarėse

buvo septyni tūkstančiai. O paskui dar neporiniai“, - sakė Mychailo.

Maksymjukų šeima taip pat buvo didelė – gimė šeši vaikai. Sesutė maža mirė.

Pokario metai. Kaip ir Lietuvoje, Vakarų Ukrainoje jie paženklinti aktyvia kova prieš sovietinį režimą. Ukrainiečiai kuo galėjo rėmė partizanus – UPA* kovotojus. „Mama siuvo kailinius. Tėvas taisė batus. Mūsų namuose partizanai valgė. Kad mes, vaikai, nematytume, mus tėvai uždarydavo užkrosnyje. Visame kaime žmonės kepė duoną ir vežė į mūsų namus, o iš mūsų – į mišką. Partizanams rinko džiovintus obuolius, raugintus kopūstus“, - prisiminė Mychailo.

Vyriausias brolis Nikolajus, kai jam suėjo aštuoniolika metų, vietoje tarnybos sovietinėje armijoje, įstojo į UPA. Neilgai jis ten kovojo.

„Tėvai žinojo, kas laukia mūsų šeimos ir tam ruošėsi. Tėvas senovinius austriškus indus, paveikslus, ikonas, viską, kas vertinga, užkasė į žemę“, - teigė Mychailo.

Po keliolikos metų, grįžęs iš tremties, tėvas atkasė paslėpas vertybes. Indai buvo gerai išsilaikę, o ikonos, paveikslai ir kita buvo sugedę nepataisomai.

Enkavedistai sučiupo brolio draugą, kuris tardomas išdavė brolių. Nikolajus buvo sulaikytas. Jį nuteisė penkiolikai metų ir dar penkeriems metams atėmė pilietines teises. Tai reiškė, kad nuteistasis neturėjo teisės balsuoti rinkimuose. Lyg vis kiti turėjo tokią teisę.

Į Sibirą – galvijų vagone

Buvo 1946-ųjų metų pavasaris. Velykos. „Mama prikepė pyragų. Nuo pyragų lūždavo stalai, ne taip kaip dabar, nusiperka bandelę. Reikėjo ne tik savo šeimai, bet ir pavaišinti giminaičius, vaikus, neturtingus“, - apie Velykų tradicijas Ukrainoje pasakojo Mychailo.

Jie arkliais kinkytomis vežimais atvažiavo naktį. Mama kūreno kros-

nį. Neprašyti svečiai paėmė kibirą vandens ir užpylė ant ugnies. „Mums neleido net duonos kepalą pasiimti. Pasakė, kad mus pamaitins. Tremtyje iš lietuvių sužinojome, kad jiems leido pasiimti maisto atsargų, drabužių. Ukrainiečius trėmė kaip stovį“, - lygino valdžios elgesį ukrainietis.

Prasidėjo ilga kelionė galvijų vagone. Gultai, prie grandinės pritvirtintas vandens kibiras, specialūs kibirai gamtiniais reikalams. Vagone mirė jauniausias broliukas Mitė. Jam buvo šeši mėnesiai. Jo lavonėlį iškėlė Novosibirske, kur traukinys ilgiau stovėjo aklakelyje. Ar jį palaidojo, ką su juo padarė, šeima niekada nesužinojo. Žmonės šaukė „Banderovcus veža! Veža banderovcus!“. „Sibire daug kas lietuvius vadino fašistais, o mus, ukrainiečius, banderovcais“, - vėl lygino Mychailo.

Bet ne visi ir tais gūdžiausiais stalinizmo laikais pasidavė psichozei. Mychailo Sibire daug kartų turėjo progos patirti paprastų rusų užuojautą, gailestį, nesavanaudišką pagalbą. Tame pačiame Novosibirske, kai vieni šaukė „Banderovcus veža!“, kiti, nebijodami rizikos, prie vagonų nešė bulvių, agurkų, duonos. Kelionėje nemaitino, nors žadėjo. Tikrai Charkove ir Novosibirske davė sriubos, arbatos ir džiovėsių.

Traukinys toliau vyniojo kilometrus į Rytus. Krasnojarsko kraštas, Rešiotai. Nuo jų geležinkelio atsaka nuvežė į gyvenvietę, kurios pavadinimas (kokia ironija) – Solnečnyj (liet. Saulėtas). Aplink taiga.

Palaikė lietuviai

Tremtinius apgyvendino barake. Jo viduryje stovėjo didžiulė krosnis. Viename kampe buvo lietuviai, latviai, estai. Vieni dainavo gimtąja kalba, kiti verkė. „Kaip minėjau, mes nieko valgomo neturėjome. O lietuviai turėjo ir duonos, ir miltų, ir lašinių. Jie su mumis dalinosi“, - pirmąją pažintį su lietuviais prisiminė Mychailo.

Atėjo trumpa Sibiro vasara.

Kolchozo lauke po žiemos buvo likusių bulvių, o iš tikrųjų jos pavirto baltu krakmolu. „Mes, vaikai, tą krakmolą rinkome ir nešėme namo. Mama iš jo kepė blynus. Taukus atstoją margusilinas. Taip ten buvo vadinas solidolas, tai toks tepalas, kuriuo mašinų mechanizmus tepa. Valgai blyną, o jis dvokia žibalu. Nieko. Valgėme. Maitino ir taiga. Rinkome pelkinį gailį, meškinį česnaką ir kt.“, - šypsojosi Mychailo.

Tėvas kirtu mišką, mama genėjo šakas. Ir vaikams reikėjo dirbti, nes kas nedirbo, negaudavo duonos. Dienos norma buvo septyni šimtai gramų. Mychailo vilkėjo milžinišką, ne pagal savo ūgį bušlatą, perrištą virvute, veltinius. Dega laužas. Žiemą šalta. „Sušalusią duoną pakiši po bušlatu, ji sušyla. Ant kastuvo padėsi sniego, pašildysi virš ugnies, po to nuo kastuvo geri vandenį, užkūsdamas duona. Ir nieko. Jokios infekcijos nebuvo. Dabar kas nors šiek tiek ne taip, ir jau infekcija“, - sakė Mychailo.

Vasarą tėvas iškasė žeminę. Ten buvo geriau gyventi negu barake. Paskui šeima persikėlė aukštyne pagal Kanajevką. Režimas tapo lengvesnis. Nereikėjo registruotis. Tėvas pastatė didelį namą. Sibire rąstų netrūko. Nusipirko veršelių, paršelių. Ukrainiečiai, lietuviai išrovė kelmus, išpureno dirvą, pasodino bulvių, burokėlių, kopūstų. Palei tvorą užveisė aviečių, žemuogių, miško braškių, serbentų. Tikras sodas. Nereikėjo ir į mišką eiti uogų. Badas negrėsė.

Iš Sibiro – pėsčiomis

Kartu su Maksymjukų šeima į Sibirą buvo ištremta kaimo mokytoja Nastė Sajenko. Jai buvo aštuoniasdešimt metų. Jos sūnus dirbo banke. Vieną kartą jis ištuštino banko kasą ir su pinigais išėjo į mišką pas partizanus. Už sūnaus ir vyro elgesį atsakė motina ir žmona. Žmoną ištremė į Irkutsko sritį. Ten dirbo šachtoje ir žuvo.

„Tėvas Nastei paruošdavo mal-

kų. Aš mėgau pas ją lankytis. Ji labai skanūs virtinukus virdavo. Kartą ji man sako: „Dūmkime į Ukrainą. Kiek galima kentėti čia, kankintis ir kęsti pažeminimą: „baderovcai, baderovcai“, - kalbėjo Mychailo.

Niekam nieko nesakę jie vieną dieną dingo iš aplinkinių žmonių akiračio. Kad žmonės dingsta Sibiro taigoje – jokia naujiena. Gal paklydo, gal su lokiu susitiko. Lokiai net po namų langais vaikščiojo. Mychailo tėvai turėjo susitaikyti netekę dar vieno sūnaus. Jam tada suėjo vienuolika metų.

Buvo vasaros pradžia, kai bėgliai leidosi į tolimą ir rizikingą kelionę pėsčiomis. Taigoje pilna įvairių uogų. Valgė viską, kas pakliūdavo. Kai baigėsi taiga ir prasidėjo stepės, valgė pomidorus, kviečių grūdus, saulėgrąžas, kurių buvo neapbrėpti laukai. Nakvojo pasikloję šakų, apsiklodavo taip pat šakomis. Rudenį ir žiemą nakvojo šiaudų kūgiuose. Mokytoja labai gerai orientavosi pagal žvaigždes. „Vakare ji pažiūri į žvaigždes ir sako: „Mums reikia eiti tikrai į vakarus pagal šias

žvaigždes“, - kelionės pradžią prisiminė Mychailo.

„Be to, Nastė rinko vaistažoles, jas džiovino ir pardavinėjo. Dar būrė kortomis. Mane išmokė rinkti vaistažoles. Aš ir dabar renku vaistažoles, geriau jų arbatą ir kitiems patariu gerti. Prie vienos cerkvės aš už vaistažoles mainais gavau duonos“, - sakė Mychailo.

Jie stengėsi aplenkti miestus ir gyvenvietes, kad nepakliūtų milicijai į rankas. Perėjo tiltą per Jenisiejų. Aplenkė Krasnojarską. Pasiekė Stalingrado sritį. Prasidėjo žiema, kuri stepėse būna labai klastinga.

Ne kartą bėgliams padėjo geri žmonės.

Sykį jiems kelyje pasitaikė didelė karvidė. Užėjo. Paprašė atsigerti. Viena moteris nuo pašalinių akių juos uždarė kamarėlėje, o vėliau parsivedė į savo namus. Ji viena augino septynis vaikus. Vyras žuvo per nelaimingą atsitikimą. Dirbo elevatoriujė ir ji užpylė grūdais. „Moteris mums iškūreno pirtį, mūsų drabužius kartu su jų „gyventojais“ sudegino. Man davė savo vyro drabužius, kurie buvo labai dideli. Į kelionę mums įdėjo džiovinto sūrio, pieno kareiviškose gertuvėse ir mes leidomės toliau“, - kalbėjo Mychailo.

Jie nežinojo nei kokia diena, nei kiek dienų eita. Kartą stepėje juos užklupo sniego pūga. Jokio medelio, už kurio būtų galima pasislėpti. Keleiviai duso. Nastė savo jaunąjį bendrakeivį ragino jokia būdu nesustoti. Kitaip juos užpastys. Vėl išgelbėjo laimingas atsitiktinumas. Priekyje subolavo tamsus siluetas. Tai buvo trejetu arklių kinkytos rogės su aliejaus kroviniu. Jose sėdėjo barzdoti vyrai, tikriausiai sentikiai. Jie paėmė pakeleivius, atvežė į kaimą, pavalgydino, iškūreno pirtį, apnakvydino ir kitą dieną išlydėjo į kelią.

Praėjo žiema. Sužaliavo gamta. Per Volgą keleivius perkėlė žvejai. Nakvynei jie pasidarydavo tokią palapinę iš šakų ir lapų.

Kartą išgirdo ukrainiečių kalbą.

Tai buvo Ukraina. Nastė puolė ant kelių ir ėmė bučiuoti žemę. Antrą kartą ji klūpėdama bučiavo žemę, kai pasiekė Ivano-Frankivsko sritį. „Mes jau namuose“, - džiaugėsi moteris. Keturiolika mėnesių trukusi kelionė baigėsi.

Čia Mychailo ir Nastės keliai išsiskyrė. Netrukus apie bėglius iš Sibiro sužinojo enkavedistai. Tiesa, Nastę paliko ramybėje. Ji seniai mirė. „Pernai aš buvau gimtinėje, suradau jos kapą, labai apleistas, giminių nebėliko“, - sakė Mychailo.

O ji patį išvežė atgal į Sibirą, pridavė tėvams, nepilnametis. Tėvai apsidžiaugė. Jie sūnų seniai buvo palaidoję. Dėl pabėgimo iš tremties Mychailo turėjo dabar kiekvieną dieną vaikščioti pas operatyvininką ir registruotis, vėliau – vieną kartą per savaitę, dar vėliau – kartą per mėnesį.

Gyvenimas tęsiasi

Sibire Mychailo baigė kulinarinį technikumą, dirbo virėju garsiojoje Baikalo – Amūro geležinkelio statyboje. Ten sutiko, kaip pats sako, savo Oną, tokio pat likimo merginą iš Molėtų rajono Ona Pakalnytę, su kuria jau pusę amžiaus kartu. Užaugino dukterį Aldoną. Du anūkai – Rokas ir Justas. Rokas baigė muzikos mokyklą, groja fleita. Jaunesnysis dar mokosi mokykloje.

O Mychailo ir šiandien, įžengęs į devintą dešimtį metų, negali sėdėti be darbo. Jo visur pilna. Turi sodą, be to, dar ir kaimynų sklypą apdirba. Sode laiko ožkytę, o ožkos pienas, kaip žinoma, turi gydomųjų savybių. Lankosi ukrainiečių bendruomenės renginiuose, kviečiamas vyksta į šaulių susibūrimus.

Nepamiršta ukrainietis savo gimtosios Priekarpės. „Ten gimiau, augau, myliu Priekarpę, o Lietuva – mano antroji tėvynė. Myliu Lietuvą ir jos žmones“ – sakė Mychailo.

**UPA – Українська повстанська армія (Ukrainos sukilėlių armija)*

Per savo gyvenimą M. Maksymjukas yra aplankęs ne vieną piligriminę vietą. Šioje nuotraukoje jis Lurde (Prancūzija).

Tautinių bendrijų kultūros paveldas Panevėžio rajone

Pernai išleista P. Juknevičiaus ir M. Rusieckos knygutė „Lenkiškos kultūros paveldas Panevėžio rajone“ šiemet papildė naujas leidinėlis „Kitų tautinių bendrijų paveldas Panevėžio rajone“.* Jo autorius – istorikas, Panevėžio rajono savivaldybės administracijos vyr. specialistas paveldui Petras Juknevičius rašo apie karaimų, latvių, rusų, vokiečių ir žydų kultūrinį palikimą šiame krašte.

„Kiekviena didesnė ar mažesnė tautinė bendrija įneša savo indėlį į krašto kultūrinį gyvenimą, tradicijas. Nevienodas tautinių bendrijų kultūrinis paveldas: tos, kurios gyveno ilgesnį laiką, paliko kultūros paminklus, kitas, kurių atstovus per kraštą pranešė karų vėtros, primena tik likę kapai“, – pažymi leidinio žangoje.

Jame apžvelgiama minėtų tautinių grupių atsiradimo Panevėžio krašte istorija. Ta istorija yra labai skirtinga. Pavyzdžiui, karaimai etninės Lietuvos šiaurėje (Pasvalyje, Biržuose, Naujamiestyje) atsirado XVII a. Kaip teigia autorius, karaimų apsigyvenimą šiose vietose, matyt, reikėtų sieti su Radvilomis: jie tarnavo ne tik didžiajam kunigaikščiui, bet ir Radvilų dvare.

Rusai Panevėžio krašte apsigyveno XVI a. Pasak P. Juknevičiaus, pirmiausia tai sietina su disidentais. XVI a. antroje pusėje į Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę (LDK) emigravo nemažai stačiatikių religinių oponentų. XVII a. antroje pusėje po Rusijos stačiatikių bažnyčios skilimo prasidėjo masinė sentikių emigracija. Nemažai jų apsisitojo Lietuvoje. 1857 m. Panevėžio apskrityje jau gyveno 4600 rusų tautybės žmonių. Keršydama už sukilimus, caro valdžia lietuvių trėmė į Rusijos gilumą, o į Lietuvą kėlė kolonistus rusus. Už nuopelnus valdžia dalino rusams lenkų dvarus. Nors oficialiai caro valdžia sentikių nerėmė, bet po 1863

m. sukilimo į Lietuvą buvo keliami ir sentikiai. Knygutėje pateikiamas toks istorinis faktas. 1863 m. rugsėjo mėnesį generolo N. Ganeckio įsakymu už sukilėlių rėmimą buvo sudeginta dalis Pempų kaimo, gyventojai ištremti. Į jų vietą atkelti sentikiai, o kaimas pervardintas į Komisarovką.

Kitoks žydų atsiradimo Lietuvoje kelias. Persekiojami Vakarų Europoje, jie XIV–XV a. masiškai kėlėsi į Rytų Europą. Per Lenkiją žydai pateko į Lietuvą. Manoma, kad jau Vytauto laikais LDK buvo apie 6000 žydų. Nuo XVII a. pabaigos Lenkijoje ir Lietuvoje buvo didžiausios žydų bendruomenės Europoje. To paties šimtmečio antroje pusėje daug žydų iš Vilniaus buvo priversti pasitraukti dėl rusų išiveržimo. Jie bėgo į Žemaitiją ir kitas Lietuvos vietas. Dalis jų ten ir pasiliko. XVIII a. žydai sudarė nemažą Lietuvos miestų ir ypač miestelių, jų vadinamų štetlais, gyventojų dalį. „Iš to laikotarpio mus pasiekia ir žinios apie žydus dabartinėje Panevėžio rajono teritorijoje. Gausesnės žydų bendruomenės buvo Krekenavoje, Naujamiestyje, Raguvoje ir Ramygaloje“, – rašoma leidinyje.

Jame fiksuojami paveldo objektai. Juos, kaip rašo autorius, sudaro maldos namai (kenesa, sentikių, stačiatikių cerkvės, sinagogos), buvusių dvarų sodybų fragmentai. Karaimų kenesa Naujamiestyje buvo pastatyta XVII a. Sentikių ir stačiatikių maldos namai pastatyti XIX a. antroje pusėje. Dvi žydų sinagogos minimos XVIII a. Jos buvo Naujamiestyje. Tarpukariu dvi sinagogos veikė Ramygaloje. Buvusiame Krekenavos sinagogų komplekse (du pastatai) dabar įrengta sporto salė ir gyvenamasis namas. Buvusioje Ramygalos sinagogoje veikia Kultūros centras.

Kaip liudija autoriaus sudarytas

sąrašas, didžiausią šių tautinių bendrijų kultūros paveldo dalį sudaro kapinės. Kai kurios iš jų, pavyzdžiui, Naujamiesčio karaimų kapinės yra vienintelis karaimų paveldo objektas Panevėžio rajone. Beje, šios kapinės ir dabar yra vienos iš trejų Lietuvoje, be Vilniaus ir Trakų, veikiančių karaimų kapinių.

Sentikių kapinės yra Pempų k. (Krekenavos sen.), stačiatikių – Martiniškių ir Batrakų k. (Miežiškių sen.).

Senosios žydų kapinės išlikusios Ramygaloje, Naujamiestyje, Krekenavoje, Raguvoje. Knygutėje paminėtos dvi žydų žudynių vietos ir kapai Holokausto metu. Šios vietos yra Vilkapjūvių k. (Karsakiškio sen.) ir Biliūnų k. (Miežiškių sen.).

Knygutėje rašoma, kad Panevėžio rajone yra kelios kapinės, kurios priiskiriamos karo paveldo objektams. Tai Pirmojo pasaulinio karo rusų karių kapai Dembavos k. (Velžio sen.), Vokietijos ir Rusijos karių kapai Paliūniškio k. (Karsakiškio sen.), Antrojo pasaulinio karo Sovietų Sąjungos karių palaidojimo vieta, Antrojo pasaulinio karo vokiečių karių palaidojimo vietos Bliūdžių k. (Panevėžio sen.) ir Papalčių k. (Krekenavos sen.).

Leidinio gale pateikiamos santrumpos latvių, lenkų, anglų ir rusų kalbomis.

Nemažai medžiagos apie krašto tautinių bendrijų istoriją, kultūros paveldą išspausdinta vietos laikraščiuose „Panevėžio rytas“, „Panevėžio balsas“, „Tėvynė“. Daugelio publikacijų autorius yra Petras Juknevičius. Jis eilę metų tyrinėja savo krašto istoriją, kurios neatskiriama dalį sudaro tautinių bendrijų paveldas.

*Knygos viršelio nuotrauka ir bibliografiniai duomenys trečiame viršelyje.

Senosios fotografijos pasakoja...

Knygos „Mūsų Molėtų žydai“ autorė ir sudarytoja, Molėtų kraštotyros muziejaus direktorė Viktorija Kazlienė įžanginiame žodyje rašo, kad prieš pusantų metų iš Izraelio į Molėtus atvyko Tzvi Kritzer, Eli Gershzon ir Tzvi Gershzon. Juos lydėjo Maksimas Dorenskis ir Leonas Kaplanas. Tada šie žmonės pradėjo kurti filmą apie žydų žudynes Molėtuose, kurį pavadino „Paskutinis rugpjūčio sekmadienis“. Jų rūpesčiu ant broliško kapo atsirado žymaus žydų skulptoriaus Davido Zundelovitchiaus memorialas, surengtas Atminties maršas, skirtas prisiminti ir pagerbti prieš 75-erius metus nužudytus šio miestelio žydus.

Tzvi'o Kritzer'o tėvas išgyveno Molėtų holokaustą. Išgyveno tik todėl, kad tuo metu nebuvo Molėtuose, nes tarnavo kariuomenėje, 16-oje lietuviškojoje divizijoje. Tada kareiviai netikėjo, kad visi žydai Lietuvoje

sušaudyti, manė – jiems meluoja, kad su didesne neapykanta kariautų su priešu.

Molėtų žydams atminti buvo surengta senųjų fotografijų paroda „Mūsų Molėtų žydai“. Jos sudėtos į minėtą knygą. Apie pusantro šimto fotografijų pasakoja apie štetlo (t. y. miestelio) žydų gyvenimą nuo XX a. pradžios iki tragiškų dienų ir vėlesnių laikų. Kiekviena fotografija – tai žmonių, šeimų, mokyklų istorija, apie kurią būtų galima daug pasakoti. Paminėkime bent kai kurias.

Štai šioje nuotraukoje Molėtų žydai 1915 m. Kitoje užfiksuotas vaizdas turgaus dieną. Sulysęs žydo arkliukas įkinkytas į vieninkinį vežimą. Tai daug pasako apie jo šeimnininko socialinę padėtį. O štai šioje – solidūs ponai. Tai Molėtų žydų liaudies banko valdybos nariai ir darbuotojai. 1938-ieji metai. Tautos diena Molėtuose. Žydų bendruomenė sveikina

prezidentą Antaną Smetoną. Kitoje – žydai švenčia Vasario 16-ąją. O čia keletas „gamybinių“ nuotraukų. Jose darbo lėptįjūvėje vaizdai. Daug nuotraukų, kuriose įamžinti vaikai. Jidiš pradinės, hebrajų „Tarbut“, religinės mokyklos mokiniai, jaunimas. Jie – prie mokyklų, poilsio stovyklose, prie ežero, miške. Labai daug vaikų. Kiek iš jų galėjo tapti gydytojais, inžinieriais, teisininkais, mokslininkais, architektais, siuvėjais, kirpėjais, kepėjais, mokytojais, tarnaujančiais Lietuvai. Visi jie buvo nužudyti. Vienoje nuotraukoje matome gausią lietuvių Rudėnų šeimą, paslėpusią ir taip išgelbėjusią du žydus.

Paskutinės knygos nuotraukos darytos Izraelyje, Pietų Afrikos Respublikoje, Urugvajuje. Jose – Molėtų žydų palikuonys.

**Knygos viršelio nuotrauka ir bibliografiniai duomenys trečiame viršelyje.*

Romų kančių kelias: nuo Panevėžio iki koncentracijos stovyklų Vakarų Europoje

Šis leidinys yra skaudus pasakojimas apie tragiškus Panevėžio krašte gyvenusių romų šeimų likimus Antrojo pasaulinio karo metais. Kartu tai ir istorinę vertę turintis paminklas visai Lietuvos romų bendruomenei.

Knyga „Panevėžio romų kančių keliai 1941–1945 m.“* pasakoja apie Antrojo pasaulinio karo metais šiame mieste gyvenusius romus, tapusius nacių vykdytos politikos aukomis. Tai Lietuvos, Vokietijos ir Prancūzijos koncentracijos ar priverčiamųjų darbų stovyklose kalėjusių romų skaudžios išgyvenimų istorijos. Dažniausiai jos perteikiamos gana abstrakčiai, nes tikrų tų įvykių liudininkų nėra. O jų artimieji apie Panevėžio romų gyvenimą nemažai metų medžiagą renkančioms Vidai Beinortienei ir

seseriai Daivai Tumasonytei kartais tepasakydavę tik vieną ar kitą faktų detales. Iš jų ir iš kelių autorių specialiai šiai knygai parašytų straipsnių bei romų šeimų albumuose surastų nuotraukų ar šalies archyvuose saugomos dokumentų medžiagos ir sudarytas šios knygos turinys.

Knygos, kuri yra Panevėžio vaikų dienos užimtumo centro kartu su Babes-Bolyai universitetu (Klužas, Rumunija) ir Šiaulių universitetu vykdomo projekto „Romų jaunimo dalyvavimas, patirtis ir įgalinimas“ rezultatas. Jos pradžioje šio projekto koordinatorius Lietuvoje, Šiaulių universiteto Pedagogikos ir psichologijos katedros doc. dr. Rolandas Paulauskas romų išgyventą holokaustą aptaria Europos istorijos įvykių kontekste.

Panevėžio vaikų dienos užimtumo centro direktorė Daiva Tumasonytė rašo apie savo įstaigos darbą ir su bendraminte Vida Beinortiene įgytą patirtį siekiant geresnės romų integracijos į mūsų šalies visuomenę.

Apie Panevėžio romų gyvenimą sukaupus duomenis Vida Beinortienė savo straipsnyje atkreipia dėmesį į oficialią Europos Sąjungos politiką, paskutiniu metu vis dažniau raginančią kalbėti apie romų patirtas kančias Antrojo pasaulinio karo metais ir pagerbti jų atminimą.

Vis dėlto daugiausia vietos skirta kelių Panevėžio romų šeimų kalėjimo koncentracijos stovyklose faktams atspindėti. Kartu stengtasi įamžinti ir surinktas žinias apie tų šeimų genealogiją. Atidesnis skaitytojas tikriausiai

pastebės, kad apie kai kurias romų šeimas ar jų artimuosius knygoje lieka vos eilutė kita. Tas pat pasakytina ir apie šeimų genealogijos duomenis – jų trūksta.

Po Zofijos Sinkevičienės atsiminimų apie išgyvenimus koncentracijos stovyklose istorikas dr. Arūnas Bubnys, Genocido ir rezistencijos tyrimo departamento direktorius, supažindina su čigonų (romų) naikinimo situacija Lietuvoje 1941–1944

m. Jis pateikia nemažai susistemintų duomenų, atspindinčių nacių vykdytą politiką romų tautos atžvilgiu.

Lietuvos žmogaus teisių centro direktorė Birutė Sabatauskaitė rašo apie šiuo metu įamžinamą romų tautos atminimą ne tik kitose Europos šalyse, bet ir Lietuvoje, Panevėžyje.

Išliekamąją istorinę vertę turinčią knygos medžiagą lietuvių ir anglų kalbomis apibendrina Lionės Lapinskienės straipsnis (į anglų k. vertė

Virginija Vaičekonienė).

Pabaigoje – šaltinių ir literatūros sąrašas, santrumpos, asmenvardžių ir vietovardžių rodyklės. Kadangi apie atskiras šeimas turima mažai duomenų, skaitytojų neturėtų nustebinti kai kur esantys klaustukai, neįrašyti vardai, pavardės ar kasdieniame romų gyvenime įprasti pravardiniai vardai.

**Knygos viršelio nuotrauka ir bibliografiniai duomenys trečiame viršelyje.*

Antrasis Korano leidimas – lietuvių kalba

Kauno leidykla „Obuolys“ išleido šventąją islamo knygą – Koraną. Tekstą iš arabų kalbos vertė muftijus Romas Jakubauskas. Tai – a. a. Sigito Gedos parengto vertimo pataisytas ir papildytas leidimas. Jame pateikiamas tik pats Korano reikšmių tekstas be jokių papildomų komentarų, išskyrus kai kuriuos trumpus paaiškinimus.

Koranas (arab. al-Qurʾān – tai, kas skaitoma, deklamuojama) – šventoji islamo knyga, kurią, pagal musulmonų tikėjimą, Allahas (Alachas) per angelą Džibrilą (Gabrielių) apreiškė pranašui Muchamadui (Mahometui) maždaug VII amžiaus pradžioje. Suprantama, kad apreiškimai buvo užrašyti jau po Muchamado mirties (632 m.), o jų redagavimas truko iki

653 m. Knyga buvo suskirstyta į 114 surų (skyrių), šios dalijamos į frazes ir jų fragmentus. Suros apima bene visas svarbiausias žmogaus gyvenimo sritis – nuo Muchamado priesakų, skelbtų Mekoje, iki socialinės organizacijos ir įstatymų, skelbtų Medinoje.

**Knygos viršelio nuotrauka ir bibliografiniai duomenys trečiame viršelyje.*

Kanados literatūrinė premija – už knygą apie žydų gelbėtoją ir holokaustą Lietuvoje

Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla išleido Julijos Šukys knygą „Epistolofolija. Užrašytas Onos Šimaitės gyvenimas“.*

Kanadoje gyvenanti lietuvė, literatūrologė rašytoja Julija Šukys savo knygoje praskleidžia laiškuose bei dienoraščiuose užrašytą šios moters gyvenimą. 2004 m. baigusi lyginamosios literatūros doktorantūrą Toronto universitete J. Šukys šiuo metu dėsto kūrybinį dokumentinės literatūros rašymą Misurio universitete.

Knyga „Epistolofolija. Užrašytas Onos Šimaitės gyvenimas“ buvo išleista 2012 m. ir kitais metais pelnė Kanados literatūrinį apdovanojimą, skiriamą už knygą apie holokaustą.

Turbūt nėra moters lietuvės, kuri būtų taip palčiai žinoma pasaulyje iš įvairiomis kalbomis išleistų knygų, enciklopedijų bei vadovėlių, kaip Ona

Šimaitė. Kukli pedagogė, publicistė, bibliotekininkė, Antrojo pasaulinio karo metais dirbusi Vilniaus universiteto bibliotekoje, tapo garsiausia Vilniaus geto žydų gelbėtoja. O. Šimaitė nešiodavo ten įkalintiems žmonėms maisto, drabužių, vaistų, pinigų ir padirbtų dokumentų. Ji gelbėdavo netekusius vilties, išklaUSDama jų baimių ir atsakydamas į jų laiškus. Nežinoma kiek gyvybių ji išgelbėjo.

1944 m. gestapas susekė O. Šimaitės veiklą Vilniaus gete gelbstint žydus ir ją suėmė. Iš pradžių ji buvo kalinta Dachau koncentracijos stovykloje, vėliau perkelta į koncentracijos stovyklą Elzase-Lotaringijoje. 1944 m. rugsėjo 10 d. stovyklos kalinius išvadavo amerikiečiai. O. Šimaitė suvokė stalinistinio režimo siaubą ir į Lietuvą nebegrižo. 1970 m. ji mirė Paryžiaus priemiestyje.

O. Šimaitė yra viena pirmųjų lietu-

vių, kuriai už žydų gelbėjimą 1966 m. Izraelyje, Jad Vašem memorialinėje institucijoje buvo suteiktas Pasaulio Tautų Teisuolės vardas. 2002 m. Lietuvos Respublikos Prezidento dekretu O. Šimaitė apdovanota Žūvančiųjų gelbėjimo kryžiumi (po mirties).

2004 m. Vilniaus universiteto Simono Daukanto kiemelyje buvo atidengta atminimo lenta, kurioje iškalti šie žodžiai: „Vilniaus universiteto bibliotekoje 1940 – 1944 m. dirbo Ona Šimaitė (1894 – 1970), Vilniaus geto žydų gelbėtoja, Pasaulio tautų teisuolė“.

2015 m. Vilniaus senamiestyje, netoli jos gyvenimo ir darbo vietos, buvusiai Kūdrų gatvei suteiktas Onos Šimaitės pavadinimas.

**Knygos viršelio nuotrauka ir bibliografiniai duomenys trečiame viršelyje.*

Kašubai: vienas žmogus – dvi tautybės

Kašubai – nedidelė slavų tauta Lenkijoje, turinti savo istoriją ir kultūrą. Skirtingai nei dauguma Lenkijos lietuvių, vokiečių, baltarusių ar ukrainiečių, kurie tapatinasi su viena tautybe, dauguma kašubų tapatinasi su dviem tautybėmis ir apie save sako: „esu kašubas ir tuo pačiu esu lenkas“. Arba: „esu lenkas ir kašubas“. Kašubai nėra nei tautinė, nei etninė mažuma. Pagal Lenkijos tautinių ir etninių mažumų įstatymą jie priskiriami prie bendruomenių, vartojančių kasdieniniame gyvenime regioninę kalbą.

Kaip slavų autochtonų grupė, kašubai Pamario regione, tarp Vyslos ir Oderio, gyvena nuo ketvirtąjo amžiaus. Per šimtmečius jie buvo veikiami: iš vakarų vokietinami, iš pietų – lenkinami. Nepaisant to, kašubai išlaikė savo kalbą ir papročius. Kašubų gyvenamoji teritorija šiuo metu tęsiasi nuo Helio pusiasalio, per Slupską iki Chojnice ir Gdanskio miestų, o skaičius siekia arti dviejų šimtų tūkstančių.

XIX ir XX amžių sandūroje prasiėjo kašubų tautinis atgimimas. Deja, 1918 m. atgimusi Lenkija jų svajonių

neišpildė. Kašubai buvo laikomi antrosios kategorijos piliečiais.

Trečiajame XX a. dešimtmetyje įsikūrė Kašubų regioninis susivienijimas, kuris skatino tautinį atgimimą. Ši organizacija išliko ir per Antrąjį pasaulinį karą, ir 1946 m. rengėsi sušaukti Kašubų kongresą. Tačiau komunistai neleido, kad jis įvyktų. Tik 1956 m., politinio atoslūgio sąlygomis, ėmė atsikurti kašubų organizacijos. 1964 m. buvo įsteigtas Kašubų regioninis susivienijimas, vėliau virstęs Kašubų-Pamario susivienijimu, kuris po šiai dienai yra gausiausia kašubų organizacija, šiuo metu vienijanti apie šešis tūkst. narių. 1980 m. susivienijimas parėmė Solidarumo judėjimą.

Naujos galimybės puoselėti tautinę tapatybę, kultūrą kašubams atsivėrė žlugus komunizmui. 1992 m. Gdanske įvyko II kašubų kongresas. Devintasis ir dešimtas praėjusio amžiaus dešimtmečiai buvo lemtingi kašubų kalbos raidai. Komunizmo laikais ši kalba buvo laikoma tarme ar netgi žargonu. Bet vėliau atsirado mokslininkų, kurie ėmėsi ją ginti kaip etnokalbą. Nuo 1992 m. kašubų kalba

yra dėstoma mokyklose kaip dalykas. Tiesa, tai neprivalomos pamokos. Jos būna tik mokinių ir jų tėvų pageidavimu.

Yra išleista daug kašubų kalbos žodynų. Taip pat leidžiama literatūra, transliuojamos radijo ir televizijos laidos. Pati kašubų kalba turi daugybę dialektų. Jų priskaičiuojama net per 70.

Kašubai turi savo himną ir herbą, kuriame pavaizduotas erelis auksiniame fone. Kovo 19 d. minima kašubų vienybės diena.

Šiandien kašubai tapo pelningu turizmo objektu. Reklaminiai prospectai kviečia turistus aplankyti kašubų kraštą. Miestuose pardavinėjama daugybė įvairiausių suvenyrų, kurie atspindi šios etninės bendruomenės tradicijas ir meną.

Pagal Lenkijoje veikiančius įstatymus tautinių mažumų atstovai turi teisę asmens dokumentuose vardą ir pavardę rašyti pagal savo kalbos ypatumus. Ar kašubai naudojami šia teise? Masinio susidomėjimo keisti dokumentus nėra. Būna tik pavienių atvejų.

SUMMARY

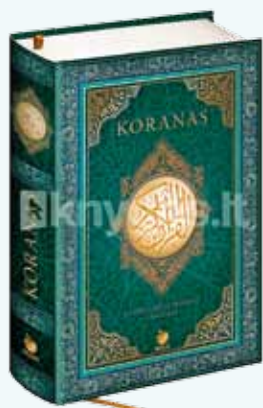
R. Muller. A meeting-place – the house of S. Dachas. The centre of the culture of the Klaipėda German Community and meetings – the house of Simonas Dachas – ceremonially commemorated the twentieth anniversary of their activity in October this year. City Municipality transferred this building to the German Community in 1992. Its renovation took place for several years. On the 8th October 1996 the house of S. Dachas was opened and it immediately became a favourite place of meetings, cultural events. During this time concerts, seminars, conferences, welcoming of books took place, there used to rehearse

the choir of the Community. Also, the courses of the German language have taken place; in 1989 – 2005 there was the newspaper “Vokieciu zinijs Lietuvoje” (“The News of the Germans in Lithuania”) published in the German and Lithuanian languages, the community “Edelweis Wolfskindfer” (“Wolf Children”) also had their premises. The library of the German books functioned too, as well as café. Until the opening of Centre of National Cultures in Klaipėda in 2012, other organizations of the national minorities of Klaipėda used to gather in the house of S. Dachas and organize their events.

J. Rumsa Ukrainian Mychailo fell in love with both the Lithuanian woman and

Lithuania. This lovely person is well known by everybody who had a chance to participate in an annual traditional Bread Festival, organized in the house of National Cultures, where the representatives of various national communities present their national baked products. That is Ukrainian Michailo Maksimjukas. He comes to the festival in Skaidiskės, near Vilnius, not empty-handed, but with a huge large wedding tart baked by himself, as well as other baked products that are eye-catching and give appetite to other participants of the festival. Nevertheless, hardly anyone knows what dramatic life Michailo, who celebrated 80th anniversary this year, led.

Naujos knygos

Koranas. Literatūrinis prasmų vertimas. Vertė Romas Jakubauskas ir Sigitas Geda. 2-oji laida. Kaunas. Obuolys. 2016. 624 p., iliustr.

p. 27

Petras Juknevičius. Kitų tautinių bendrijų paveldas Panevėžio rajone. Informacinis leidinys. Panevėžys. Reklamos agentūra „25 kadras“. 2016. 32 p.

p. 25

Panevėžio romų kančių keliai. 1941-1945 m. Exploring the untold suffering of the Roma people of Panevėžys. 1941-1945. Sudarytojos Vida Beinortienė, Daina Tumasonytė. Panevėžys. Komunikacijos centras „Kalba. Knyga. Kūryba“. 2016. 126 p., iliustr., faks., portr. Santr. angl. Tiražas 200 egz.

p. 26

Mūsų Molėtų žydai. Our Jews from Moletai. Sudarytoja ir autorė Viktorija Kazlienė, redaktorius ir vertėjas Leonas Kaplanas. Vilnius. Petro ofsetas. Molėtai. Molėtų krašto muziejus. 2016. 56 p., iliustr. Gretut. tekstas liet., angl.

p. 26

Alfonsas Kairys. Saulė visiems viena. Vilnius. Homo liber. 2016. 180 p., iliustr.

p. 17

Julija Šukys. Epistologilija. Užrašytas Onos Šimaitės gyvenimas. Vilnius. Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla. Iš anglų kalbos vertė Marius Burokas. 2016. 256 p.

p. 27

Jubiliejinis festivalis „Tautinių kultūrų diena“

Lapkričio 12 d. Klaipėdos miesto savivaldybės Tautinių kultūrų centras sukvietė klaipėdiečius ir miesto svečius į renginį „Tautinių kultūrų diena“. Šiomet tai buvo V-asis, jubiliejinis festivalis. Žemiau spausdinamose Ivano Andrejevo nuotraukose užfiksuotos kai kurios festivalio akimirkos.

ISSN 2029-7394

9772029739001